

TARTU ÜLIKOOL

Pärnu kolledž

Turismiosakond

Ethel Telling

**KESTLIKU JÕEFESTIVALI ARENDAMINE
MADALHOOAJAL PÄRNU LINNA NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja: Marit Piirman, MBA

Pärnu 2024

Soovitan suunata kaitsmisele

(allkirjastatud digitaalselt)

Marit Piirman

Kaitsmisele lubatud

TÜ Pärnu kolledži programmijuht

(allkirjastatud digitaalselt)

Ilona Kandelin

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

(allkirjastatud digitaalselt)

Ethel Telling

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Kestliku ja kogukonda kaasava festivali arendamine.....	6
1.1. Kestliku festivali mõiste, olulisus ning hooajalisus	6
1.2. Kestliku festivali mõjud ning veekogudega seotud sündmused.....	9
1.3. Kestliku festivali arendamine ja kogukonna kaasamine	13
2. Uuring Pärnu elanike kaasamisest ning hoiakutest kestlikesse sündmustesse.....	18
2.1. Uuringu valim, meetod ja korraldus.....	18
2.2. Uuringu tulemused	20
2.3. Järeldused ja ettepanekud.....	27
Kokkuvõte	32
Viidatud allikad.....	34
Lisa 1. Ankeetküsitluse küsimused	39
Lisa 2. Ettepanekud Pärnu Linnavalitsusele	44
Summary	46

SISSEJUHATUS

Jätkusuutlik ehk säästev või ka kestlik turism ei ole eraldi turismiliik, vaid kõigi turismiliikide, laiemalt kogu turismisektori parendamine vastavalt säästva arengu põhimõtetele. Kestlikkust mõistetakse turismisektoris külastusest tulenevate positiivsete mõjude suurendamise ja negatiivsete mõjude vähendamisenä. (Visit Pärnu, 2022) Piirkonna atraktiivsuse kasv sõltub pikas perspektiivis järjest rohkem sellest, kuidas hoolitakse reisisihtkohas looduskeskkonnast ning mil moel on loodud side kohalike elanike ja kultuuriga (Visit Pärnu, 2021, lk 3).

Ürituste korraldajad soovivad üha enam ürituste arendamisel ja läbiviimisel tõsta esile rohelist mõtteviisi (Laing & Forst, 2010). Üritused, mis edendavad jätkusuutlikkust, võivad ettevõtetele pakkuda konkurentsieeliseid ning külastajad omandavad läbi selle suurema sotsiaalse kaasatuse ning keskkonnateadlikkuse, mis omakorda peegeldavad ürituste suhtes suuremat lojaalsust (Seočanac, 2023, lk 40). Eesti Keskkonnaministeerium koordineerib „Keskkonnahariduse ja -teadlikkuse tegevuskava 2023–2025“ elluviimist. Selle eesmärk on suurendada elanike keskkonnateadlikkust, mille alusel kavandatakse keskkonnateadlikkust suurendavaid ja keskkonnaharidust kujundavaid tegevusi kolmeaastasel perioodil. Strateegia koosneb kolmest peamisest eesmärgist ning üheks nendest on tagada keskkonnateadlikkus ühiskonnas. (Kliimaministeerium, 2023; Keskkonnaministeerium, 2023, lk 20) Arvestades turismisektoris jätkusuutlikkuse teema aktuaalsust ning ürituste korraldajate kasvavat panust kestlikkuse edendamisel, on uurimisprobleemiks leida vastus küsimusele: Kuidas saab üritus edendada kogukonna teadmisi kestlikkusest ning inspireerida külastajaid ja kohalikku kogukonda rakendama keskkonnasõbralikke tavasid?

Lõputöö eesmärk on teha teoreetilistele käsitlustele ning uuringu tulemustele tuginedes korraldajatele ettepanekuid, kuidas arendada Pärnu linnas jõefestivali, mis mitte ainult ei pakuks atraktiivseid ja meelelahutuslikke tegevusi madalhooajal, vaid oleks ka

keskkonnateadlikum ning inspireeriks sellega kohaliku kogukonda. Lõputöö raames püstitati uurimusküsimus: Kuidas saab Pärnu jõefestival kujundada kohaliku kogukonna teadlikkust ning innustada keskkonnasõbralikele tegudele?

Töö koosneb tiitellehest, sisukorrast, sissejuhatausest, samuti on töös kaks suuremat peatükki. Esimene peatükk annab ülevaate kestlike festivalide arendamise teoreetilistest käsitlustest ning koosneb kolmest alapeatükist, mis kajastavad festivalide olulisust, kus tuuakse välja keskkonnaga seotud festivalide korraldamist käsitlevad mudelid ning kestlikult arendamise võimalused. Samuti on esile toodud kogukonna kaasamine, hooajalisus ning antakse ülevaade veekogudega seotud festivalide teoreetilistest käsitlustest. See peatükk põhineb teadusartiklidel ja veebis kättesaadavatel raamatutel. Antud töös käsitletud artiklid pärinevad erinevatest andmebaasidest nagu: *Google Scholar ja EBSCO Discovery* ning koostamisel on põhiliselt toetutud autoritele nagu Jennifer Laing, Judith Mair, Bernadette Quinn, Jin Y. Chung ja Marijana Seočanac.

Teises peatükis antakse ülevaade kestliku jõefestivali arenguvõimaluste kohta Pärnus. Esimene alapeatükk keskendub sihtkoha hetkeolukorra analüüsile, tuginedes Pärnu elanike uuringule. Samas peatükis antakse ka ülevaade valimi koostamisest, meetodist ja läbiviidud uuringu protsessist. Töö teine alapeatükk põhineb ankeetküsitluse tulemuste kvantitatiivsel sisuanalüüsil, kus uuritakse olulisi seoseid teooriaga ning esile tuuakse vastajate arvamuste sarnasused kui ka erinevused. Viimases alapeatükis tehakse järeldused ja esitatakse ettepanekud Pärnu Linnavalitsusele kestliku jõefestivali arendamiseks Pärnu jõeäärses piirkonnas.

Töö lõpus on olemas ka kokkuvõte, kasutatud allikate loetelu. Lisana on välja toodud ankeetküsitluse küsimused ning ettepanekud Pärnu Linnavalitsusele. Kõige lõpust leiab ingliskeelse resüme.

1. KESTLIKU JA KOGUKONDA KAASAVA FESTIVALI ARENDAMINE

1.1. Kestliku festivali mõiste, olulisus ning hooajalisus

Kestlikud festivalid on suunatud erinevatele sihtrühmadele ning huvigruppidele, kes on huvitatud keskkonnateadlikkusest, kogukonna tugevdamisest, kultuurist, haridusest või lihtsalt meelelahutuslikest kogemustest. Sellist tüüpi festivalide arendamine tugevdab kogukonna sidemeid, pakub harivaid kogemusi ning edendab jätkusuutlikkust ja majanduslikku kasvu kohalikul tasandil. Käesolevas peatükis avatakse kestlike festivalide olulisus, hooajalisus ning tuuakse välja, milles kestlik festival seisneb.

Säästva arengu kontseptsiooni olemus tuleneb Triple Bottom Line kontseptsioonist, mis eeldab tasakaalu kolme jätkusuutlikkuse samba vahel: keskkonnasäästlikkus, sotsiaalne jätkusuutlikkus ja majanduslik jätkusuutlikkus (Klarin, 2018, lk 68). Saithi (2006, viidatud Mensah, 2019, lk 10 vahendusel) on öelnud, et jätkusuutlikkus sotsiaalsel tasandil tähendab inimeste, kogukondade ja kultuuride arengu soodustamist, et aidata saavutada tähendusrikast elu, tuginedes korralikule tervishoiule, haridusele, soolisele võrdõiguslikkusele, rahule ja stabiilsusele kogu maailmas. Jätkusuutlikkus on kompleksne mõiste, hõlmates mitmeid majanduslikke, ökoloogilisi ja sotsiaal-kultuurilisi aspekte. Nende põhimõtete rakendamine festivalidel ja üritustel on eriti keeruline erinevate organisatsioonide mitmekesisuse ja keerukate struktuuride tõttu. Kliimamuutuste ja ülemaailmse reostuse muutumine suureks ohuks tulevastele põlvkondadele muudab kestlikud tegevused veelgi olulisemaks. (Pirnar & Celebi, 2020) Varem globaalse soojenemise või kasvuhoooneefektina tuntud nähtus on osutunud niivõrd muret tekitavaks, et kliimamuutuste kiirus ja ulatus on tõstatanud jätkusuutlikkuse küsimuse esiplaanile, mõjutades nii äriühinguid kui ka individuaalseid eluviise, et väheneks negatiivne mõju keskkonnale. Viimasel ajal on suuremat tähelepanu pööratud keskkonnasõbralike lahenduste leidmisele turismisektoris, eesmärgiga vähendada

ürituste mõju kliimale. Festivalid ei paku mitte ainult majanduslikku, sotsiaalset, kultuurilist ja hariduslikku väärtust, vaid neil on ka oluline potentsiaal edendada keskkonnasõbralikku turismi erinevates rahvusvahelistes sihtkohtades. (Dickson & Arcodia, 2010, lk 1–2)

Festivalide jätkusuutlikkuse keskmeks on peamiselt taaskasutus ja üldiste jäätmete suunamine. Lisaks on olulised säästva transpordi algatused, näiteks jalgrattaparklad või liinibussid, et vähendada autoliiklust. Festivalide jätkusuutlikkust saab tagada, kui võetakse arvesse viit põhielementi, mis on seotud jätkusuutlikkuse tagamise ja saavutamise festivalide kontekstis: aja ja käsuahelate arvestamine, jätkusuutlikkusele pühendunud juht või võtmeisik, lihtsad muutused ja investeringutasuvus, reguleerimine või järgimine kui motivaator ning rahastamisstiimulid muutuste algatamiseks. (Dodds, 2018) Sündmuste rohelisemaks muutmine ning sellest tulenevad eelised on keskkonnahoiuks olulised ning pakuvad osalejatele uusi ja jätkusuutlikke kogemusi. Korraldajad saavad osalejaid innustada olema vabatahtlik programmides, mis hõlmavad ressursside taaskasutamist, näiteks jäätmete eraldi kogumist. Samuti ka julgustama kasutama keskkonnasõbralikke transpordivahendeid nagu jalgrattad või jalgsi liikumist ürituse toimumispaika. Mõistes rohestamise eeliseid, innustab see ettevõtteid kaaluma rohkem keskkonnasõbralikke valikuid tegema. Rohelised meetodid võivad mitte ainult suurendada võimalusi hangete võitmiseks, vaid meelitada ka sponsoreid, meedia tähelepanu ning suhteid parandada klientide ja sidusrühmadega. Kuigi rohelised praktikad võivad nõuda alguses suuri investeringuid, võivad need pikas perspektiivis aidata raha säästa. Peale raha säästmise saavad rohelised üritused säästa ka ressursse. Taaskasutatud materjalide kasutamisega saab esemeid ja kasutatud materjale üritustel oluliselt vähendada. (Ramely & Rashid, 2014, lk 2–3)

Uurides sündmuste keskkonnasõbralikumaks ja sotsiaalselt vastutustundlikumaks muutmise samme ning nende mõjusid asukoha ja kogukonna suhtes, on oluline mõista, miks korraldajad neid samme astuvad. Uuringud näitavad, et festivalide korraldajad pööravad suurt tähelepanu keskkonnasäästlikkusele, soovides koolitada festivalikülalastajaid ja mängida propageerivat rolli. Samuti märgitakse, et mõned korraldajad näevad võimalust ja isegi moraalselt kohustust harida festivalikülalastajaid säästvate tavade, sotsiaalse õigluse ja eetika teemadel, et muuta osalejate

käitumisharjumusi. (Mair, 2014, lk 90, 92) Jätkusuutlikkust ei saavutata ainult individuaalsete hoiakute ja käitumise muutmisega, lisaks tuleb toetada kollektiivseid ning kogukonnapõhiseid lähenemisviise tarbimisele. Jäätmete vähendamise strateegiad ja muud säästvad valikud vajavad ühiselt väljatöötatud lahendusi ning kogukonnapõhiseid meetodeid, kuna tarbijate kaasamine innovatsiooniprotsessi soodustab uuenduste kasutuselevõttu. (Peattie, 2010, lk 216–217)

Hooajalisus on oluline turismi mõjutav nähtus, mida põhjustavad küllastajate arvu muutused, kulutused, kliimamuutused ja geograafiline asukoht. Erinevad riigid ja piirkonnad kogevad hooajalisust erinevatel aastaegadel ning muutused turismis võivad olla märgatavad nii aasta, nädala kui ka päeva lõikes, sõltuvalt sihtkohast ja muudest teguritest. Hooajalisus on ülemaailmne nähtus, mis mõjutab turismi dünaamikat, põhjustades ajutist liikumist vastavalt kliima ja geograafilise asukoha eripäradele. (Chung, 2009, lk 84-85) Hooajalisuse mõju turismis varieerub sõltuvalt sihtkohast ja turismiettevõtete asukohast. Enamik sihtkohti kogevad turismi hooajalisuse mõju, isegi need, mis pakuvad aastaringseid vaatamisväärsusi ja üritusi. Erinevad turismisihtkohad reageerivad hooajalisusele erinevalt ning selle mõju võib olla märgatavalt suurem nendes sihtkohtades, mis asuvad äärealadel või on spetsiifilised, võrreldes nendega, mida toetavad suured linnakeskused. (Corluka, 2018, lk 32)

Turismis saab hooajalisi mõjusid kategoriseerida kolmes põhikategoorias: majanduslikud, sotsiaal-kultuurilised ja ökoloogilised mõjud. Hooajalisuse majanduslikud mõjud turismisektoris keskenduvad eelkõige väljakutsetele ja probleemidele hooajavälistel perioodidel, eriti seoses ressursside ja rajatiste ebatõhusa kasutamisega. Ettevõtete ja kogukondade jaoks on oluline saada piisavalt tulu lühikese suveperioodi jooksul, et tagada jätkusuutlikkus terveks aastaks. Üritused ja festivalid on üks levinumaid viise hooajalisuse vastu võitlemisel turismis, olgu need siis traditsioonilised või kunstlikult loodud sündmused, mis on suunatud küllastajate meelitamisele hooaja tippajal või hoopis sellest väljaspool. Üks võimalus, kuidas saaks hooajalisuse mõju leevendada, on kaasata kohalikku kogukonda strateegilistesse tegevustesse, mille eesmärgiks oleks põhihooaja pikendamine või rohkemate küllastajate meelitamine sihtkohta väljaspool hooaega. (Cannas, 2012, lk 45, 46, 51) Enim tuntud näiteid sündmustest, mida kasutatakse turistide meelitamiseks sihtkohta väljaspool

hooaega on festivalid, konverentsid ja näitused. Kuigi sündmused ja festivalid võivad olla olulised turistide sihtkohta meelitamisel väljaspool põhihooaega, on nende mõju lühiajaline, siiski on need olulised tegurid inimeste huvi äratamisel ja nende sihtkohta suunamisel ka madalhooajal. (Yabancı, 2023, lk 361) Suurürituste, nagu näiteks suve- ja taliolümpimängud või FIFA maailmameistrivõistlused, toimumised ei sõltu sellest, kas parasjagu on kõrghooaeg või hooajaväline periood. Üritused mõjutavad turistide saabumist, eriti üritusturistide arvu suurenemise kaudu, kuid regulaarne turistide arv võib samal ajal väheneda. Sündmustel võib olla märkimisväärne mõju turismile, kuid see võib eri riikides ja ürituste tüüpide puhul varieeruda ning väljenduda külastajate viibimisajaks ning tarbimisharjumustes. (Kwiatkowski, 2016, lk 507)

Jätkusuutlikkuse tagamine ja vastavate muudatuste tegemine sündmuste korraldamisel on vajalik, kohandused võivad mitte ainult vähendada negatiivset mõju keskkonnale, vaid tuua kaasa ka uusi ja rikkalikke kogemusi osalejatele ning soodustada kogukonna keskkonnasõbralikke tavade kujunemist.

1.2. Kestliku festivali mõjud ning veekogudega seotud sündmused

Kestliku festivali mõjud on mitmekülgsed, hõlmates endas positiivseid muutuseid, mis aitavad tagada ressursside säilitamist ja paremat tulevikku ühiskonnale. Kestlikuks arenguks on vaja meeles pidada ka veeresursside hoidmist ning kaitsmist. Käesolev peatükk käsitleb jätkusuutliku festivali ja veekogudega seotud sündmuste mõjusid.

Säästva jäätmekäitluse kontekstis ei pruugi inimeste hoiakud ja tegevused olla alati omavahel kooskõlas. Kuigi paljud on mures keskkonnakahju pärast, on tegelik panus selle vähendamiseks sageli väiksem. Samuti on laialt levinud ühiskondlik mure keskkonnamõjude pärast, kuid sellest hoolimata võib individuaalne panus jäätmete vähendamisse jääda ebapiisavaks. Reaalsete keskkonnavalaste muutuste saavutamiseks on oluline keskenduda enam praktilistele sammudele, mis muudavad inimeste igapäevaseid harjumusi ja ühiskondlikke suundumusi. (Vorwerk & Nilsson, 2023, lk 4) Sündmuste ja festivalide sotsiaalsed mõjud on määratletud erinevatel tasanditel, ulatudes individuaalsest mõjust kuni riikliku tasandini. Osa neist mõjudest on otsesed, mõjutades vabatahtlikku tegevust, ühtekuuluvustunnet ja infrastruktuuri arengut, samas kui teised

on kaudsed, hõlmates äri- ja valitsusvõrgustikke ning sihtkoha maine kujundamist. Kuigi sündmuste sotsiaalsed mõjud võivad olla nii positiivsed kui ka negatiivsed, on oluline teada, kuidas need võivad aidata kaasa jätkusuutlikumate kogukondade kujunemisele. Vajadus on mõista sündmuste mõju ja nende ajalist perspektiivi, et paremini ära kasutada nende potentsiaali sotsiaalse jätkusuutlikkuse tagamisel. Erinevate mõjude, eriti kaudsete mõjude, mõistmine on oluline, kuna need võivad mõjutada kogukonna elu. (Mair & Smith, 2022, lk 7–8)

2010. aastal läbi viidud jäätmekäitluse uuringus selgus, et Glastonbury muusikafestivalist jäi maha 54 tonni purke ja plastpudeleid: 9,12 tonni klaasi ja 11,2 tonni kasutuselt kõrvaldatud telke, lisaks 193 tonni kompostitavat materjali, sealhulgas toitu, pabertopse ja papptaldrikuid. Toodi ka välja, et pooled festivalikülastajatest maksaksid keskkonناسäästlikumate ürituste eest rohkem, samas kui valdav enamus väidab, et müra, raiskamine ja liiklus mõjutavad festivalikogemust negatiivselt. (Maung, 2010) Üritustel osalejate suurenev huvi jätkusuutlikkuse vastu on muutunud trendiks, mis sunnib ja soosib sündmuste korraldamisel jätkusuutlikke põhimõtteid rakendama. See nõudlus on põhjustatud kliimamuutuste alase teadlikkuse kasvust, vee puudusest, põudadest ja äärmuslikest ilmastikutingimustest, mis ohustavad ürituste toimumist ja korraldamist. Enamik festivalide jätkusuutlikkuse algatusi on suunatud keskkonnale, keskendudes ürituste võimalike negatiivsete mõjude vähendamisele ja leevendamisele. Peamiseks murekohaks on jäätmete vähendamine, mis hõlmab festivaliprügi vähendamist, plastikukasutuse vähendamist ning näiteks kõrte eemaldamist jookidest. Ürituste korraldajad on leidnud erinevaid meetodeid, kuidas innustada külastajaid jätkusuutlikumalt käituma, näiteks vahetatakse taaskasutatud esemed tasuta WIFI, t-särkide või suveniiride vastu. (Danyi & Formadi, 2022, lk 105–106) Sotsiaalsete mõjude mõõtmiseks peaks kaaluma kolme peamist aspekti:

- kohalike osalemine: kuidas festival edendab kohalike elanike osalemist ning mõjutab osalejaid;
- hoiakud ja uskumused: kuidas festival mõjutab inimeste uskumusi, hoiakuid, norme, väärtusi, samuti nende uhkust, õnnetunnet ja head enesetunnet;
- sotsiaalne ühtekuuluvus ja koostöö: kuidas festival soodustab sotsiaalset ühtekuuluvust, ning millist rolli mängivad usaldus, lootus ja vastastikkus festivali

sotsiaalsetes mõjudes, sealhulgas interaktsioonis üksikisikute ja erinevate huvirühmadega. (Danyi & Formadi, 2022, lk 104)

Linna jõgesid festivalide ja üritustega siduda on tähtis, kuna need sündmused saavad aidata tutvustada ja tugevdada keskkonna ja sotsiaalsete suhete süsteemi ning edendada inimeste heaolu. Lisaks võivad festivalid, mis toimuvad linnajõgede ääres, olla majanduslikult elujõulised ning neid saab kaaluda linna keskkonnajuhtimise pilootprojektina, mis omakorda aitab valitsustel ja poliitikutel parandada piirkondade majanduslikku olukorda. Uuringud on näidanud, et festivalide korraldamine linnajõgede piirkonnas toetab linna identiteeti ja elujõulisust ning seeläbi saavutatakse eesmärke nagu keskkonnasõbralikud lahendused ja linna jätkusuutlikkus. (Mousazadeh, 2022 lk 134) Veefestivalidel on suur potentsiaal ka hariduse edendamisel, eriti põlvkondade vahelise õppimise kontekstis. Need üritused saavad olla tõhusad kogemusliku hariduse platvormid, mis ühendavad klassiruumiharidust praktiliste õpetustega ning aitavad suurendada teadmisi loodussäästlikust käitumisest. (McCarroll & Hamann, 2020, lk 21)

Maailmas on toimunud erinevaid turismitegevusi ja üritusi, mis toimuvad järvede ääres ning pakuvad erinevaid võimalusi maakeskkonna nautimiseks. Need tegevused aitavad kaasa kogukonna heaolule ning toetavad sotsiaal-majanduslikku arengut, mis omakorda toetavad turismisektori mitmekesist arengut. (Wasudawan & Ab-Rahim, 2019, lk 161) Näiteks Tendong-Lho-Rum festival, mis on Lepcha kogukonna iidne tähtpäev keskendub mägedele, jõgedele, järvedele ja koobastele, mida kogukond peab pühaks ning olulisteks paikadeks, sündmust tähistatakse suurejooneliselt augustikuus, rõhutades selle kultuurilist ja sotsiaalset tähtsust. (Chakraborty, 2016, lk 47) Paljudel festivalidel rõhutatakse ka looduse austamist ja tänulikkust selle eest, mida loodus meile annab. Üheks neist on näiteks Bathukamma festival, mis algab lilleseadete valmistamisega ja lõppeb veekogus toimuvate rituaalide läbi viimisega. Festival tähistab sidet maa, vee ja inimeste vahel ning toob esile religioosse tähtsuse, kus naised valmistavad jumalannale Durgale maise mudakoogi, mida seejärel veetiiki kastetakse. Üheksa päeva jooksul toimub pidustuste ajal mitmeid võimsaid rituaale ja lauldakse laule, mis austavad jumalannat. Festivali viimasel päeval viiakse lilleseaded aeglaselt vette ning jagatakse magustoitu pereliikmete ja naabritega. Pärast seda naasevad osalejad koju, lauldes

Bathukamma kiidulaule. Bathukamma festivali teemad kajavad tänavatel hiliste õhtutundideni terve nädala vältel. (Halavath, 2021, lk 1–2)

Maailma eri paikades toimuvad veefestivalid on inimestele olulised ning toovad esile erinevaid aspekte:

- jõed ja kanalid rikastavad ja toidavad põllumajandusmaid;
- veekogud toimivad tõhusate transpordivahenditena;
- vesi on oluline infrastruktuuri osa, pakkudes vajalikke rajatise asulatele;
- nende ääres on inimeste elupaigad, seal elatakse, töötatakse, puhatakse ja kus toimub mitmesuguseid tegevusi;
- vesi on oluline kultuuri ja tsivilisatsiooni osa, mille abil on võimalik kultuuripärandit edastada põlvest põlve, hõlmates arhitektuuri, kunsti, eluviisi, mõtteviisi ja identiteeti;
- samuti on vesi oluline looduslik ressurss majandusarenguks, mõjutades positiivselt turismi, eriti seoses loodus- ja kultuurikeskkonnaga. (Thadaniti, 2014, lk 4)

Kasutusel on ka termin ökoturism, mis on välja töötatud ideest reisida looduskauitessesse kohtadesse, liikuda ringi ja viibida paar päeva looduses. Sellel on kaks eesmärki: säilitada keskkonda ja kohalike elanike heaolu parandamine. Näiteks Lõuna-Aafrikas, Assamis on erinevaid võimalusi ökoturismiks. Piirkonna jõed pakuvad mitmekesiseid ja seiklusrohkeid veetegevusi nagu matkamine, parapurjetamine, veesport, rafting ja õngitsemine. (Chutia, 2015, lk 635,636) Jõepõhine turism on muutunud populaarseks ning sellele suunatud investeeringud paatidesse ja maismaa infrastruktuuri on loonud atraktiivseid võimalusi mitmele sektorile. Jõekruisid võivad pakkuda luksuslikku kogemust, mis sarnaneb suurte ookeanikruisilaevade stiiliga, mis pakuvad osalejatel võimalust öö jooksul pardal viibida. Ökoturismiga seotud tegevused, mis on kaastatud jõekruisiprogrammidesse, edendavad keskkonnateadlikkust ja säilitavad loodusalasid, seega kaasaegne jõeturism hõlmab mitmekesiseid tegevusi ja keskkondi, laieneb kõikidele ligipääsetavatele veeteedele ning hõlmab nii jõe kui ka selle äärse loodus- ja kultuurikeskkonda. (Erfurt-Cooper, 2009, lk 101, 105)

Jätkusuutliku festivali ja veekogudega seotud sündmuste kontekstis on mitmeid olulisi väljakutseid ning võimalusi keskkonna alase- ja sotsiaalse jätkusuutlikkuse edendamisel. Selleks, et tagada järeltulevate põlvkondade heaolu ning säilitada keskkonda, tuleb

festivalidel kestlikkuse saavutamiseks pingutada ja pühenduda nii kollektiivselt korraldajatel kui ka kogukonnal.

1.3. Kestliku festivali arendamine ja kogukonna kaasamine

Festivale külastab suur hulk inimesi, mis võib omakorda põhjustada keskkonnamõjusid, näiteks jäätmete tekkimine, energiakasutus ja loodusressursside tarbimine, kestlikult korraldatud sündmused keskenduvad nende mõjude vähendamisele. Kogukonna kaasamine antud protsessi suurendab inimeste pühendumust ning ühtekuuluvustunnet. Käesolev peatükk kajastab keskkonnasõbraliku festivali arendamisega seotud temaatikaid ja asjaolusid. Samuti tuuakse välja aspektid, kuidas kohalikku kogukonda kaasata.

Presbury ja Edwards (2010, lk 163) on enda artiklis öelnud, et festivalid, koosolekud ja üritused on turismisektori oluline komponent, pakkudes võimalusi mitte ainult sotsiaalseks ja kultuuriliseks vahetuseks, vaid ka uute ideede, ärikontaktide ja õppimise jaoks. Samuti mängivad need paljudes sihtkohtades võtmerolli turistide meelitamisel, kogukonnale meelelahutustegevuse pakkumisel ning sihtkoha maine kujundamisel ja tugevdamisel. Igas sündmuses on midagi ainulaadset, mida ei saa korrata ning sündmuste hindamine ja tähtsustamine kasvab aina rohkem. Festivali korraldamise põhjuse väljaselgitamine aitab korraldajatel keskenduda oma otsuste tegemisele ja prioriteetide seadmisele jätkusuutlikumalt. Sündmused võivad toimida katalüsaatorina mitmel viisil:

- sihtkoha elavdamine;
- positsioneerimine ja sihtkoha brändimine;
- kogukondliku tegevuse ja meelelahutuse suurendamine;
- majanduskasvu toetamine;
- küllastajate kogemuste parandamine ja/või
- kultuuriliste ja vaimsete sündmuste tähistamine. (Presbury & Edwards, 2010, lk 170)

Kohalikud või regionaalsed sündmused sõltuvad tavaliselt vastuvõtvast kogukonnast ning toimuvad kindlas kohas. Kohaliku festivali populaarsust saab käsitleda turismi edendamise tööriistana, mis suurendab nõudlust kohaliku turismi järele, taastab sihtkoha mainet ning aitab kaasa turismi laienemisele. Sündmused mõjutavad linna turismisihtkohana, meelitades küllastajaid ja avaldades märkimisväärset majanduslikku

mõju, seega linna jaoks on oluline mitte ainult planeerida, korraldada ja reklaamida üritusi, vaid ka hinnata nende majanduslikku mõju. (Cibinskiene, 2012, lk 1334) Sündmuseid, mis keskenduvad säästva eluviisi julgustamisele, korraldavad peamiselt valitsusasutused (nii riiklikud kui ka kohalikud) ning nende eesmärk on innustada inimesi igapäevaelus keskkonnasõbralikumalt käituma ning tegema jätkusuutlikumaid valikuid (Mair, 2015, lk 3).

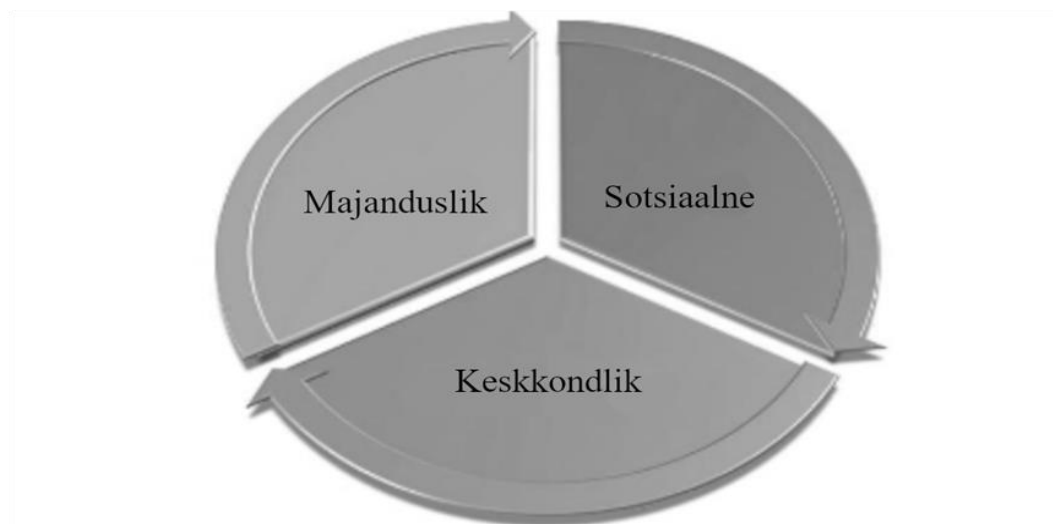
Peamised printsiibid sündmuste korraldamisel on järgnevad:

- Plaan ehk korraldamise stsenaarium – oluline on välja töötada üksikasjalik tegevuskava, mis hõlmab ürituse eesmärki, osalejaid, turvalisust ning ürituse üldist suunda.
- Kuupäevad ja asukoht – valitud kuupäevad ja koht mõjutavad oluliselt ürituse edukust, arvestades teiste sündmuste toimumisi ning valikuid, mis vastaksid osalejate ootustele. Kohalik peaks vastama osalejate arvule ja eelarvele ning sobituma ürituse teemaga.
- Sündmuse teema – ürituse peamine motiiv või kontseptsioon, mis peaks olema selgelt määratletud ja kõitev. Hästi valitud teema suudab püüda osalejate tähelepanu.
- Toitlustus – on oluline element, mis peegeldab ürituse õhkkonda ja stiili, arvestades osalejate mitmekesisust ja maitseid. Valik võib olla erinev, kuid tuleks läbi maitsemeelte rõhutada ka ürituse teematikat.
- Lisaatraktsioonid – on täiendavad elemendid, mis lisavad üritusele vürtsi ja mitmekesisust. Lisaelemendid võivad olla olulised, kui soovitakse pakkuda erinevatele osalejatele erinevaid elamusi ning pikendada ürituse mõju ja mälestusi. (Kloskowski & Kwiatkowski, 2021, lk 477–478)

Ürituste kontekstis tuleks rõhutada ka ligipääsetavuse olulisust turismis. Antud tegevus aitab kaasa sotsiaalsele jätkusuutlikkusele, tagades, et kõik inimesed, sõltumata nende võimekusest, saaksid osaleda turismielamustes iseseisvalt, võrdselt ja väärikalt. Tänu parematele rajatistele ja kvaliteetsetele võimalustele saab pakkuda kõigile mitmekülgsid turismivõimalusi. (Mair *et al*, 2021, lk 15)

Jätkusuutlike sündmuste kestlikkuse mõõde ulatub keskkonnamõjudest kaugemale. Ürituste korraldajad on välja töötanud strateegilised eesmärgid, mis hõlmavad

institutsionaalse suutlikkuse suurendamist, kohaliku kogukonna austamist ja kasvatamist, jäätmete vähendamist, süsinikuneutraalsust ning looduslikult toimiva festivaliala loomist. Kestliku festivali arendamisel on oluline mõista ja uurida osalejate motivatsiooni roheliste teemade vastu, nende mõju otsuste tegemisel seoses keskkonnaküsimustega, nende austust ja ootusi kestlike sündmuste suhtes ning rahulolu praeguste roheliste algatustega. Seega uuring peaks kaardistama potentsiaalsete osalejate ootused ja huvid roheliste sündmuste suhtes, et paremini mõista, kuidas neid sündmusi kavandada ning korraldada. (Laing & Frost, 2010, lk 262, 265) Ettevõtetel on suur vastutus ja tähtis roll ühiskonna, keskkonna ja majanduse heaolu ning jätkusuutlikkuse tagamisel. Ettevõtted peavad olema pühendunud nende valdkondade parendamisele ja tasakaalustatud arengule, mitte ainult oma ärieesmärkide saavutamisele. Organisatsioonid kasutavad üha enam õitsengu mõõtmiseks ning aruandluse vahendina TBL (*Triple Bottom Line*) mudelit (vt joonis 1). (Mair, 2019, lk 10)

Joonis 1. Kolmekordne tulemusjoon – TBL. Allikas: Mair, 2019, lk 10

TBL-i kolme mõõtme mõju äritegevusele on lihtne jälgida, mis teeb sellest praktilise vahendi ettevõtete, mittetulundusühingute ja valitsusasutuste jaoks nende jätkusuutlikkuse tulemuslikkuse mõõtmisel vastavalt nende vajadustele. (Majid & Koe, 2012, lk 301)

Keskkonnasäästlikku sündmuste arendamise kontekstis tähendab see tavaliselt jõupingutusi kohaliku looduskeskkonna kaitseks. Sündmused võivad parandada

kohalikku keskkonda, aidates uuendada hooletusse jäetud piirkondi. Kuid sellisel taaslustamisel võib kohalike elanike jaoks olla nii positiivseid kui ka negatiivseid mõjusid, näiteks teenuste ja infrastruktuuri paranemine või vastupidi, gentrifikatsioon ja võimalik sotsiaalne tõrjutus. Sotsiaalsed, majanduslikud ja keskkonnamõjud on omavahel seotud keerukal viisil ning terviklik arusaam nendest mõjudest on oluline. (Mair, 2019, lk 9–10) Kajastatud mudeli abil on võimalik keskenduda sündmuse otsestele ja lühiajalistele tagajärgedele nagu näiteks külastajate arv, majanduslik mõju, ummikud ja rahvarohkus, ajutine müra, prügi jne.

Iga-aastased kohalikud festivalid loovad suuremat väärtust nii kogukonnale kui ka ettevõtetele võrreldes üksikute suurte välissündmustega. Need festivalid toovad eriti esile vaba aja veetmise võimalusi ja edendavad hariduslikke eesmärke. (Tuijl & Berg, 2016, lk 10–11) Üritused ja festivalid pakuvad olulist platvormi mitte ainult looduskeskkonnaga koostööks, vaid ka inimeste põhivajaduste rahuldamiseks. Turistide keskkonnaalased tõekspidamised mõjutavad nende osalemist üritustel ning üritused võivad kinnistada ja mõjutada osalejate keskkonnateadlikkust. Ürituste korraldajate vastutus on keskenduda keskkonnamõjude minimeerimisele ja sotsiaalsete suhete soodustamisele. Jätkusuutlikkuse ja vastutustundlikkuse kasvamine turismis on viinud suurema teadlikkuse ja pühendumuseni sündmuste laiemal mõju hindamisel. Samuti rõhutatakse, et kuigi festivalikogemust ei saa täielikult planeerida, saavad festivalijuhid, kes tunnevad ja arvestavad keskkonnaalaste tõekspidamiste ja sotsiaalse suhtluse olulisust, pakkuda paremaid kogemusi oma publikule. (Seočanac, 2023, lk 42–43)

Tõhus festivalikorraldus on osa laiemast jätkusuutlikust turismistrateegiast, mis peaks hõlmama kogukondade, huvirühmade ja külastajate hüvesid. Kui festivali kulud ületavad saadava kasu, võib see viia negatiivsete tagajärgedeni, mida võib kogeda nii ürituse vähenemises kui ka sotsiaalsete, kultuuriliste ja majanduslike mõjude suurenemises. Näiteks võib festivali osalejate arvu vähenemine, kultuuri kommertsialiseerumine ja kohalike inimeste ükskõiksus olla tagajärgedeks, kui festivali korraldamine pole hoolikalt läbi mõeldud või pole ellu viidud vastutustundlikult. (Güneş, 2022, lk 43) Festivalide korraldajad ja omavalitsused peaksid analüüsima rohkem kui ainult majanduslikke tagajärgi, et aidata kaasa ühiskonna arengule, tuleb võtta arvesse ka festivalide sotsiaalseid, kultuurilisi ja keskkonnamõjusid. Samuti on oluline leida tasakaal

majanduslike ja sotsiaalsete eesmärkide vahel, mis võiks soodustada jätkusuutlikumat lähenemist festivalide korraldamisele kogukonnas. Oluline roll on kohaliku kogukonna osalemine ja kaasamine festivalide planeerimisel ja korraldamisel, kuna kohalikud inimesed omavad olulist teadmist kultuuriliste detailide ja eripärade kohta, mis võivad olla olulised ja vajavad säilitamist. (Güneş, 2022, lk 43,47) Festivalide edukus sõltub nende integreerumisest kohaliku kogukonda ja võimest reageerida kohalike elanike vajadustele. Kaasaegse linna kujundamisel mõjutavad avalikku ruumi üha enam kommertsturundusstrateegiad, tekitades muret tarbijademokraatia, avaliku ruumi terviklikkuse ja kultuurilise mitmekesisuse pärast. Festivalidel võiks olla võimalus aidata inimestel tunda end oma kogukonnas paremini ja vähendada tunnet, et nad ei kuulu või tunnevad end ühiskonnas ebakindlalt. Ajalooliselt on festivalid olnud mehhanismid, mille kaudu kogukonnad väljendavad identiteeti, tähistavad väärtusi ning tugevdavad omavahelisi sidemeid. (Quinn, 2005, lk 19)

Kestlik festival kujutab endast tasakaalustatud lähenemist ning edukaks arendamiseks on vajalik meeles pidada mitmeid aspekte, mis omakorda tagavad osalejatele meeldiva ja innustava kogemuse. Üheskoos saavad festivalid olla mitte ainult meelelahutuslikud sündmused, vaid ka efektiivsed vahendid kogukonna ühendamiseks ning jätkusuutliku ja vastutustundliku turismi edendamise aluseks.

2. UURING PÄRNU ELANIKE KAASAMISEST NING HOIAKUTEST KESTLIKESSE SÜNDMUSTESSE

2.1. Uuringu valim, meetod ja korraldus

Käesolevas peatükis kajastatakse antud lõputöös läbiviidud uuringu protsessi ning tulemusi. Samuti kirjeldatakse ja põhjendatakse valitud uuringumeetodit ning valimit.

Euroopa Liidu elanikud tarbivad keskmiselt 2,9 korda rohkem ressursse kui planeet suudab taastada. Eesti elanikud ületasid Maa taluvuspiire 2019. aastal 3,8 korda. Eesti keskmine elanik erineb Euroopa keskmisest eelkõige suurema keskkonnajälje poolest, mis tuleneb elukoha elektri ja kütte kasutamisest. Inimesed saavad küll muuta oma tarbimisharjumusi, et mõjutada oma keskkonnajälge, kuid suurema mõju annab uute rohetehnoloogiate rakendamine. (Arenguseire Keskus, 2023)

Uuringus kasutati kvantitatiivset uurimismeetodit ning andmekogumise meetodina internetipõhist küsitlust, kuna nii on võimalik jõuda rohkemate inimesteni. Küsimustik koosnes nii avatud kui ka valikvastustega küsimustest. Binaarskaalaga mõõtmisel saadi soolised andmed, vanuse ning elukoha mõõtmisel kasutati järjestusskaalat (Õunapuu, 2014, lk 167–168) ning sisulistes küsimustes mõõdeti vastajate nõusolekuid või hoiakuid Likerti skaalaga. (Õunapuu, 2014, lk 168) Ankeetküsitluses kasutatud valikvastustega küsimused püüti valida ning sõnastada selliselt, et need ei oleks vastajale võõrad (Lagerspetz, 2017, lk 118). Lisaks kasutati küsitluses ka kahte avatud küsimust, mis stimuleerivad vastajat avaldama oma arvamust ning väljendama hoiakuid (Õunapuu, 2014, lk 163). Andmeanalüüsimeetodina kasutati kirjeldavat statistilist analüüsi, saadud tulemuste põhjal tehakse järeldusi (Õunapuu, 2014, lk 184) Pärnu elanike hoiakutest kestlikult korraldatud sündmustesse. Kvantitatiivseks analüüsiks sobivad tulemused põhinevad mõõtmisel, kus iga uuritud üksusega seostatakse mingi sümbol selliselt, et sümbolite sarnasused ja erinevused peegeldavad uuritud üksuste vahelisi sarnasusi ja

erinevusi uuritud omaduse suhtes. Võimalik on mõõta objektide omadusi, näiteks inimeste, tekstide või keskkonna omadusi, samuti ka vanust, sugu ning hoiakuid. (Lagerspetz, 2017, lk 195)

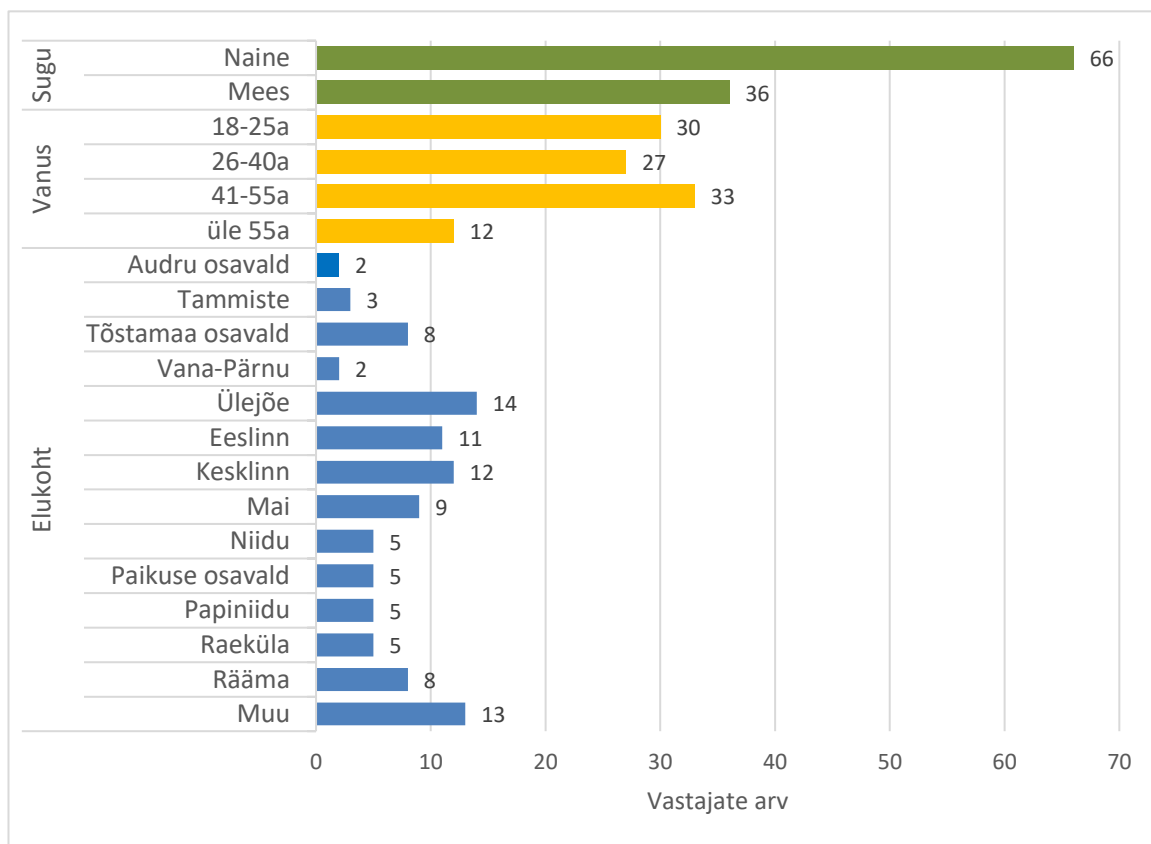
Käesoleva lõputöö üldkogumi moodustasid Pärnu linna haldusterritooriumil elavad täiskasvanud elanikud (vanuses 18 aastat ja rohkem), hõlmates kesklinna ja kõiki osavaldasid – Audru, Tõstamaa ja Paikuse. Tegemist oli ettekatsetatud valimiga.

Valimi veapiiride määramiseks kasutati valimikalkulaatorit. Valimi kalkulaatorisse sisestati Statistikaameti tabeli RV0240 andmete alusel Pärnu linna elanike 18–85 a vanuserühma kuuluvate vastajate arv, milleks oli 52 362. 95% usaldusnivoo ja 5% lubatud veapiiri soovituslikuks valimi suuruseks on 381 vastajat. See tähendab, et usaldusnivoo saavutamiseks oli vaja saada vastuseid 381 või enamalt vastajalt, et üldkogumi tegelikud tulemused jääksid valimi põhjal uuritud väärtusest $\pm 5\%$ piiresse (MaCorr Research, n.d.). Antud töö jaoks oli 381 vastajat liiga suur ootus, kuna küsitluse teema pole kõigile veel selgelt arusaadav. Vastajaid oli 279 vähem, kui MaCorr Research soovib, seega ei saa üldistusi üldkogumile teha.

Anonüümne küsimustik koostati Tartu Ülikooli *LimeSurvey* keskkonnas (vt lisast 1). Sissejuhatavas osas tutvustati uuringu eesmärki, millele järgnes sisuline osa ning tänusõnad, seejärel edastati küsimustik praktikajuhendaja kaasabil piloteerimiseks esmalt tutvusringkonnale. Lisaks kasutas töö autor ka sotsiaalmeedia platvorme *Facebook*, *Messenger* ning *Instagram*, kus lumepallimeetodil leitakse vastajaid teiste vastajate abil (Lagerspetz, 2017, lk 155) või postituse jagamise teel. Küsimustik on jagatud nelja teemaplokki, mis algab üldise informatsiooni kogumisega ning millele järgnevad jätkusuutlikkuse ja keskkonnateadlikkuse, kogukonna kaasamise ning üritusel osalemise aspektid. Tulemuste analüüsimiseks kasutati programmi JASP ning Microsoft Exceli programmi.

Ankeetküsitlus oli vastamiseks avatud 28.02.24–27.03.24 ning selles ajavahemikus laekus 102 täidetud ankeeti. Kokku laekus 178 ankeeti, millest 76 olid poolleioleavad ja esitamata. Vastuseid laekus kõigist Pärnu linna piirkondadest. Kõige rohkem laekus ankeete Ülejõelt (14%), Kesklinnast (12%) ja Eeslinnast (11%) ning kõige vähem vastajaid leidis piirkondadest nagu Audru osavald, Vana-Pärnu ja Tammiste (vt joonis

2). 13 vastajat panid enda elukoha valikuks vastusevariandi muu, kuhu 7 vastajat lisasid, et nad elavad Tori vallas.

Joonis 2. Vastajate jaotus soo, vanuse ja elukoha järgi (n=102)

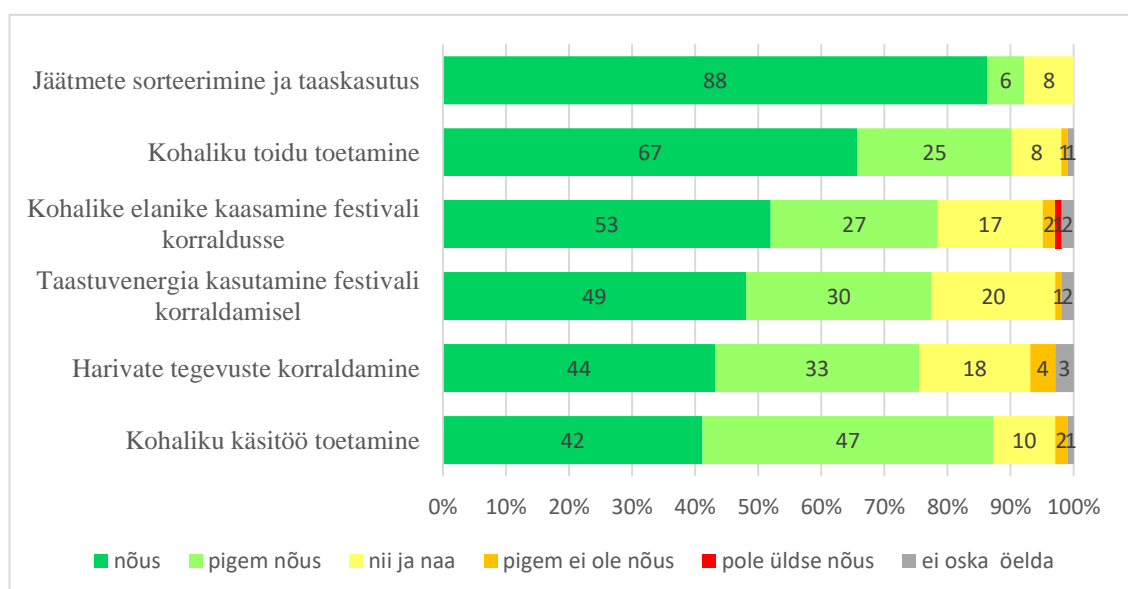
Enamik vastajatest (65%) olid naised, meeste osakaal vastajate seas oli 35%. Vaadeldes vanusegruppide jaotust, siis kõige rohkem vastajaid leidis 41–55 aastaste seas (32%), 18–25 aastaseid vastajaid oli 29%, kõige vähem laekus vastuseid üle 55 aastaste seast (12%).

2.2. Uuringu tulemused

Esimeses teemaplokis käsitleti küsimusi, mis puudutasid jätkusuutlikkust ja keskkonnateadlikkust. Esmalt paluti vastajatel sõnastada, mida tähendab nende jaoks jätkusuutlikkus/kestlikkus, vastamine oli vabatahtlik ning vastajate vastused koondati sarnasuse alusel.

74 vastajat tõid välja, et nende jaoks tähendab jätkusuutlikkus säästlikkust, teadlikku tarbimist, traditsioonide jätkumist ning keskkonna säilitamist ja heaolu tagamist. Vastajad lisasid, et kogukonna kaasamise (n=11), ressursside ümber töötlemise (n=21), jäätmete sorteerimise (n=65) ja taaskasutuse (n=53), samuti vastupidavuse ja keskkonnasõbralikke meetmed (n=12), mis tagavad tegevuste püsivuse ja headuse aastateks. Lisaks toodi välja (n=22), et oluline on julgustada jätkusuutlikke eluviise ja keskkonnateadlikkust igapäevaelus. Samuti tuleks luua keskkonnaharidusprogramme (n=36) ja teadlikkuse tõstmise kampaaniaid (n=7).

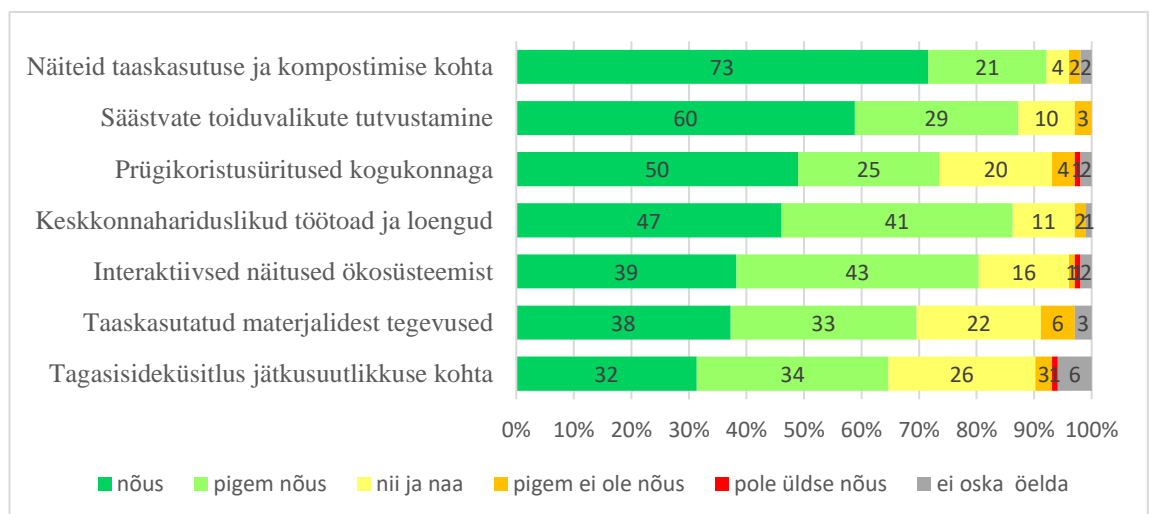
Hetkel korraldatud festivalide tegevused, mis toetavad jätkusuutlikkust ja keskkonnasõbralikkust on välja toodud joonisel 3. Vastajatest 88% nõustuvad, et jäätmete sorteerimine ja taaskasutamine toetab festivalide jätkusuutlikkuse ja keskkonnasõbralikkuse põhimõtteid. 67% naistest nõustuvad ning 29% pigem nõustuvad kohaliku toidu toetamisega üritustel, samas kui kohaliku käsitöö toetamisega nõustuvad 21% naistest vähem. 3 meest, vanusegruppide 18–25a ja 26–40a, pigem ei nõustunud või polnud üldse nõus, et kohalikke tuleks festivali korraldusse kaasata. Harivate tegevuste korraldamisega nõustusid 53% naistest ning 25% meestest. Vastajatest 4, vanuses 18–25a (3) ning vanuses 41–55a (1), pigem ei nõustunud antud väitega (vt joonis3).

Joonis 3. Käimasolevad tegevused festivalidel jätkusuutlikkuse ja keskkonnasõbralikkuse edendamiseks (n=102)

Uurides, milliseid tegevusi peaksid keskkonnateemalised festivalid korraldama, et suurendada inimestes keskkonnateadlikkust ning edendada säästvat käitumist on vastajad nõustunud kõige enam sellega (93% nõus ja pigem nõus vastanutest), et keskkonnateemalised festivalid peaksid tooma näiteid ja võimalusi taaskasutuse ja kompostimise kohta (vt joonis 4). Samuti nõustuvad kohalikud elanikud ideega, et üritustel, mis on suunatud keskkonnale toimuksid ka prügikoristusüritused koos kogukonnaga (49%) ning säästvate toiduvalikute tutvustamine ning degusteerimine (59%).

Üks vastajatest tõi antud küsimuse kohta veel eraldi täpsustusi *Messengeri* kirjutades. Vastaja meelest tuleks riigil teha kohustuslikuks prügifirmadel panna konteineritele sorteerimise sildid, kuhu prügikasti midagi panna võib. Meesterahvas lisas ka, et jätkusuutlikud ja keskkonnasõbralikud tooted peaksid olema elanikele sama hinnaga saadaval, kui muud tooted, kuna mingit märkimisväärset muutust ei saa toimuda, kui inimeste rahakott ei luba keskkonnasõbralikemaid valikuid teha.

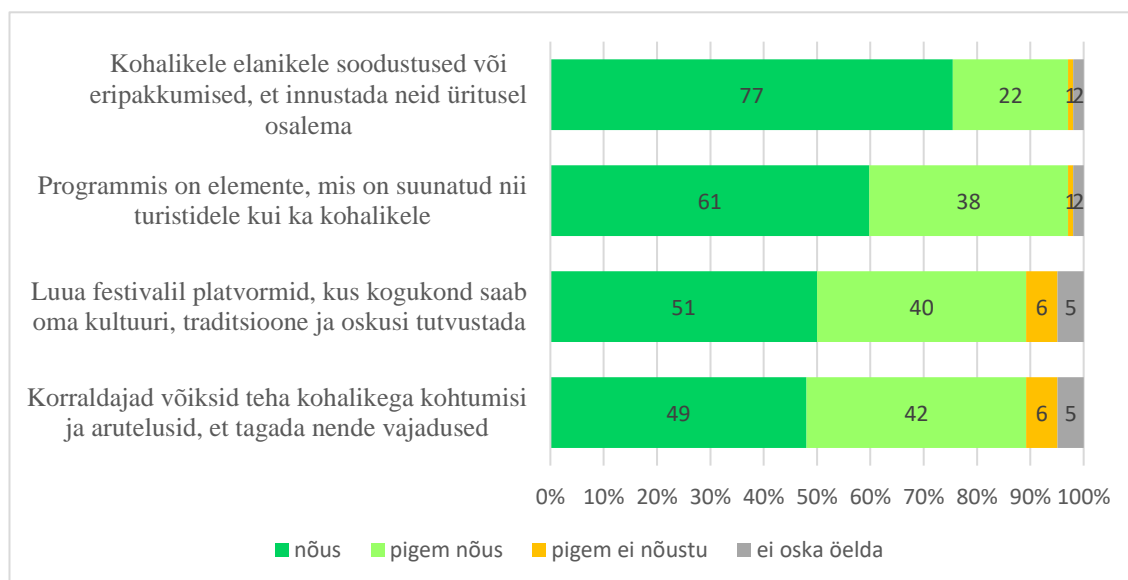

Joonis 4. Võimalikud tegevused keskkonnateadlikkuse tõstmiseks keskkonnateemalistel festivalidel (n=102)

Sisuosa teises teemaplokis käsitletakse küsimusi, mille andmed võimaldavad paremini kaasata kohalikke elanikke. Kõige rohkem nõustusid kohalikud elanikud (75%), et festivalide korraldajad rakendaks kohalikele elanikele soodustusi või eripakkumisi, mis samal ajal innustaks inimesi rohkem üritustel osalema. Samuti nõustuvad 22 vastajat

vanusegrupist 41–55a ning 16 vastajat vanusegrupist 18–25a on pigem nõus ideega, et festivalidel oleksid programmides erinevaid elemente, mis on suunatud nii kohalikele elanikele kui ka turistidele. 41–55a vanustest leidis ka 1 vastaja, kes pigem polnud antud ideega nõus ning oli 2 vastajat vanusegruppidest 26–41a ja üle 55a, kes ei osanud või ei soovinud antud teemal valikut teha.

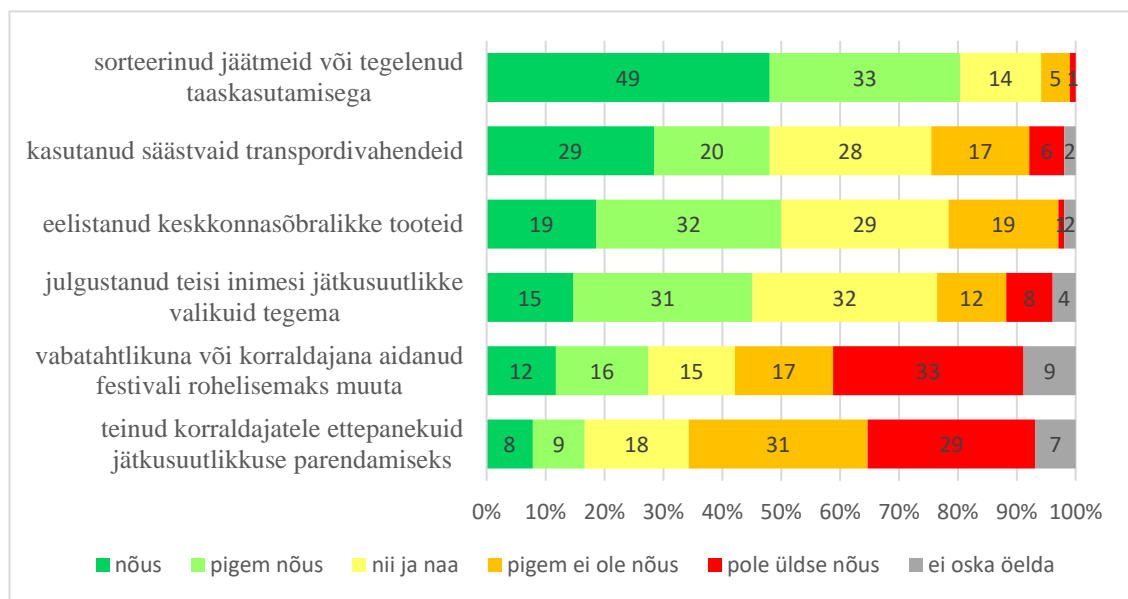
50% vastanutest olid nõus, et festivalide korraldajad võiksid teha kohalikega kohtumisi ja arutelusid, kus selguks elanike ootused, soovid ning vajadused seoses üritustega. 8% naistest ja 3% meestest ei pidanud selliseid tegevusi vajalikuks. Samuti ei nõustunud 8% meestest, et üritustel peaks olema võimalik kohalikel tutvustada oma kultuuri, traditsioone ning oskusi teistele. 89% vastanutest nõustusid või pigem nõustusid kogukonna platvormide loomise ideega üritustel (vt joonis 5).

Joonis 5. Strateegiad kohaliku kogukonna kaasamiseks ja vajaduste rahuldamiseks (n=102)

Vastanutest 48% (34 naist ja 15 meest) nõustusid, et on aidanud kaasa festivalide kestlikumaks muutumisele sorteerides enda jäätmeid või tegeledes taaskasutusega festivalialal. Liiklemiseks toimumispaika on 48% vastanutest valinud enda sõiduvahendiks säästvad transpordivahendid. 33% meestest on antud võimalust kasutanud ebaselgelt ning 17% naistest kasutab pigem muid transpordivahendeid.

12 vastanut (10 naist ja 2 meest), kes on olnud vabatahtlikud või sündmuse korraldajad, olid nõus, et nende panus on aidanud festivali rohkem keskkonnasõbralikuks muuta. 36% meestest ning 30% naistest ei nõustunud üldse, et see väide nende kohta käiks. Vastustest selgus ka, et elanikud pigem ei ole (30%) ja pole üldse nõus (28%) väitega, et nad oleks teinud korraldajatele ettepanekuid teemadel, kuidas jätkusuutlikkust parendada saaks. Kuid siiski 17% nõustuvad ja pigem nõustuvad, et nad on teavitanud korraldajaid enda mõtetest ning ettepanekutest (vt joonis 6).

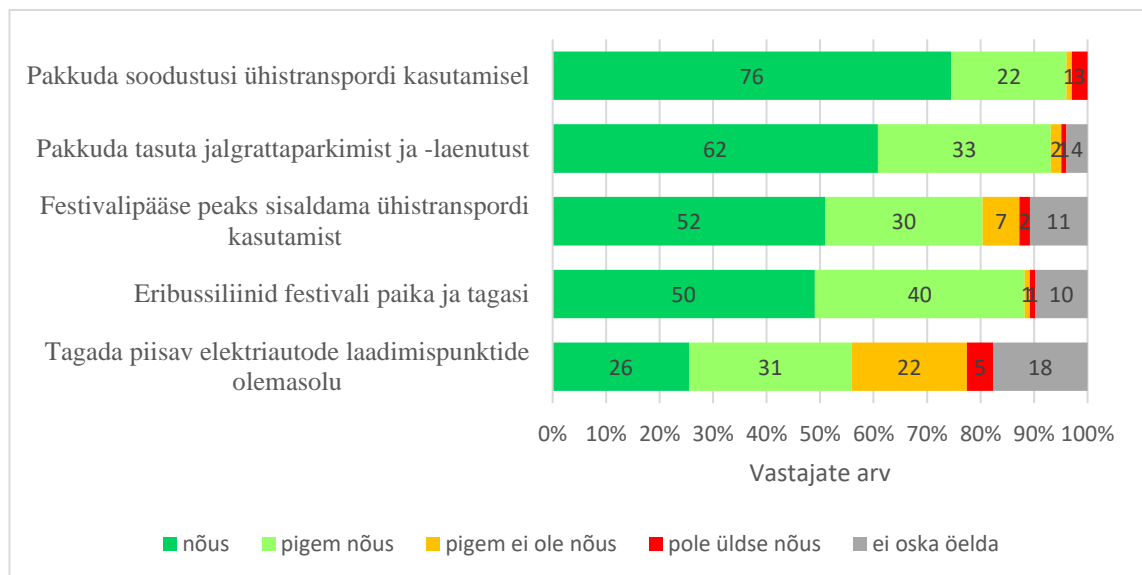

Joonis 6. Osalejate panus festivalide keskkonnasõbralikkusesse (n=102)

Uurides, milliseid meetmeid tuleks kasutada, et julgustada osalejaid kasutama keskkonnasõbralikke transpordivahendeid on enamik vastanutest (75%) nõus meetmega, et kohalikel elanike oleks soodustused ühistranspordi kasutamisel, piirkondade lõikes nõustusid sellega kõige rohkem Ülejõe (11), Keslinna (9) ning Mai rajoonist (9) vastajad. 73% naistest toetavad ning 53% meestest pigem toetavad tasuta jalgrattaparkimise ja -laenutamise võimaluste loomist festivalide juures. 22 inimest pigem ei nõustunud, et elektriautode laadimispunkte vaja oleks ning 5 inimest pole üldse sellega nõus.

Üle poolte (51%) kohalikest elanikest nõustuvad ka selle meetmega, et festivalipäase juba sisaldaks ühistranspordi kasutamise võimalust. Interpretatsiooni kohaselt oleks see külastajale palju mugavam ja lihtsam. Eribussiliine toimumispaika ja tagasi nõustusid

kasutama 50 vastajat ning 2 vastajat pigem ei nõustu ja ei nõustu üldse sellise võimalusega. Nii 5 meest kui ka 5 naist ei osanud antud olukorrale vastust anda, põhjuseks saab tuua nende elukoha, antud vastajad elavad Mai ja Kesklinna rajoonis ning kui üritus toimuks linnas sees, siis üheks tõlgendamise viisiks oleks see, et nad kasutaksid hoopis jalgsi liikumise võimalust (vt joonis 7).

Joonis 7. Meetmed keskkonnasõbralike transpordivahendite kasutamise soodustamiseks (n=102)

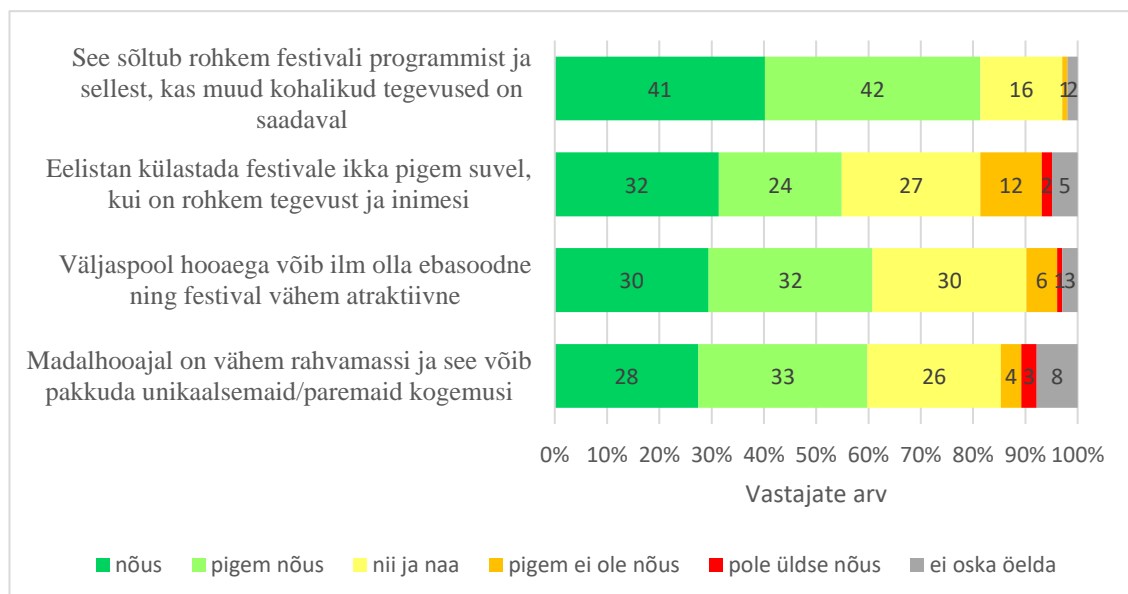
Teise avatud küsimusega tahtis autor teada elanike ideid ja mõtteid, kuidas saaksid korraldajad Pärnus keskkonnasõbralikumalt tegutseda ning mismoodi saaks kogukonda paremini kaasata, antud küsimusele laekus 63 vastust, millele vastanutest 48 olid naised ning 15 mehed.

Vastajatest 20 kirjutasid, et korraldajad võiksid enne festivali tutvustada kohalikule kogukonnale ning kaasata nende mõtteid ja ideid selle korraldamisel, tänu sellele saaks arvestada inimeste vajaduste ja huvidega. Vanusegruppidest 18–25a töid 12 vastajat ja 41–55a töid 7 vastajat välja, et oluline on ka inimeste informeerimine, eriti seoses toidu, prügi ja muude keskkonnasäästlike valikute tegemisega, mis hõlmab komposteeritavate toodete kasutamist, jäätmekogumispunktide selget märgistamist ja sorteerimisjuhiseid. Samuti tuleks vastajate (n=19) meelest näidata inimestele, millised võivad olla keskkonnamõjude tagajärjed, kui keskkonnaalaseid probleeme tõsiselt ei võeta.

Küsimustiku sisuosa viimases teemaplokis käsitleti küsimusi, mille andmed olid elanike üritustel osalemise kohta. Eelviimases küsimuses paluti vastajatel märkida enda nõustumist teemal, kuidas mõjutab nende festivalidel osalemist see, kui festival toimub väljaspool kõrghooaega.

Vastanutest 40% nõustusid, et nende osalus sõltub sellest, millist programmi festival suudab pakkuda ja millised kohalikud tegevused ja meelelahutuskohad parasjagu lahti on. 28 vastajat nõustusid üritustel osalema madalhooajal, sest siis pole meeletut rahvamassi ning saab endaga kaasa unikaalsemaid kogemusi ja mälestusi, kuid leidis 5% naisi, kes polnud üldse antud väitega nõus. 31% vastanutest, mis koosnes 18 naisest ja 14 mehest, külastaks sündmuseid suveperioodil, kui on palju rahvast, erinevaid tegevusi ja head ilmad. Ent samal ajal ei osanud 27% vastajatest vastata, kas nad ikkagi meelsamini külastaks üritusi suvel või ei oma see neile tähtsust.

Väliürituste kontekstis mängib suurt rolli inimeste osalusvalmisolekus ilm, 60% vastanutest nõustuvad või pigem nõustuvad, et ilm võib olla väljaspool kõrghooaega ebasoodne ning mõjutada nende festivalikogemust (vt joonis 8).

Joonis 8. Vastajate valmisolek osaleda festivalidel väljaspool hooaega (n=102)

Festivalidel osamine on mitmetahuline otsus, mis võib sõltuda erinevatest teguritest, sealhulgas ürituse keskkonnaalastest põhimõtetest ja hinnastruktuurist. Viimases

küsimuses küsiti uuritavatel, kuidas need kaks tegurit võivad mõjutada otsust festivali külastada.

30 vastanut, kellest 6 olid mehed, on nõus kõrgemat hinda maksma, et toetada jätkusuutlikke põhimõtteid, samal ajal kui samaväärne arv naisi eelistab odavamalt pileti hinda, isegi kui festival ei toetaks keskkonnasäästlikkuse põhimõtteid. 12%, millest 4 olid vanusegrupist 18–25a ning 5 vastanut vahemikus 41–55a, ei soovi maksta kõrgemat hinda. Lisaks on märkimisväärne osa, 41 vastajat, kes ei osanud öelda, mis võiks olla nende eelistus seoses pileti hinna ja kestlike põhimõtete rakendamisega festivalidel.

Kokkuvõttes näitavad uuringu tulemused, et Pärnu elanikud väärtustavad jätkusuutlikkust ja keskkonnasõbralikkust ning soovivad näha festivalidel praktilisi näiteid ja võimalusi keskkonnasõbralikult käituda. Kohaliku kogukonna kaasamine festivalide korraldamisse ning keskkonnateadlikkust suurendavate tegevuste toetamine on olulised sammud festivalide kestlikumaks muutmise suunas. Seega praktilised tegevused ja soodustused näivad olevat võtmeks festivalide keskkonnasõbralikkuse ja jätkusuutlikkuse parendamisel ning kohalike elanike aktiivsema osaluse tagamisel. Lisaks on oluline arvestada festivalide toimumisperioodi ja pileti hinna mõjudega osalejate valikutele ning julgustada keskkonnasõbralike transpordivahendite kasutamist.

2.3. Järeldused ja ettepanekud

Lõputöö eesmärgiks oli esitada Pärnus toimuvate festivalide ja ürituste korraldajatele keskkonnasõbralikumaid ettepanekuid, mis omakorda innustavad kohalikke kogukonda tegema jätkusuutlikumaid valikuid. Selleks, et vastata uurimisküsimusele, tehakse uuringu tulemuste põhjal järeldused, millele tuginedes esitatakse ettepanekud Pärnu Linnavalitsusele (vt lisast 2).

Laing ja Frost (2010, lk 262, 265) on öelnud, et ürituste korraldajad on välja töötanud strateegilised eesmärgid, mis hõlmavad institutsionaalse suutlikkuse suurendamist, kohaliku kogukonna austamist ja kasvatamist, jäätmete vähendamist, süsinikuneutraalsust ning looduslikult toimiva festivaliala loomist. Käesoleva lõputöö raames läbi viidud uuringust ilmnes, et jäätmete sorteerimine ja taaskasutamine toetab festivalide jätkusuutlikkuse ja keskkonnasõbralikkuse põhimõtteid. Seega on vajalik

korraldajatel investeerida selgitavate märgistuste paigaldamisse, mis aitaksid osalejatel lihtsasti eristada, kuhu visata prügi, taaskasutatavad materjalid ja biolagunevad jäätmed. Lisaks saab kaaluda prügi sorteerimise ja taaskasutamise protsessi selgitamist läbi töötubade või juhendite, et suurendada osalejate teadlikkust.

Samuti on festivalidel oluline kohaliku toidu propageerimine aspekt. Kohaliku toidu toetamiseks tuleks korraldajate eelkõige kaaluda ainult kohalike tootjate festivalidele kaasamist, see mitte ainult ei edenda kohalikku majandust, vaid võimaldab ka osalejatel tutvuda kohalike toodete ja kultuuriga ning toetada jätkusuutlikumaid tarbimisharjumusi.

Keskkonnateemalistel festivalidel soovib suur osa potentsiaalsetest osalejatest näha taaskasutuse ja kompostimise praktilisi näiteid ja võimalusi ning neil on huvi osaleda prügikoristusüritustel koos kogukonnaga. Üle poolte vastanutest nõustus ideega, et festivalialal tutvustatakse säästvaid toiduvalikuid ning oleks degusteerimise võimalus. Säästvate toiduvalikute tutvustamiseks on vajalik luua toiduala, kus pakutakse ainult kohalikku ning jätkusuutlikult toodetud toitu, mida osalejatel on võimalus proovida. Võimalusel saab ka kutsuda kohale tuntud kokad, kes demonstreerivad keskkonnasõbralikke toiduvalmistamise meetodeid. Toodi välja ka, et jätkusuutlikud tooted peaksid olema sama hinnaga kättesaadavad kui muud tooted. Danyi ja Formadi (2022, lk 105–106) on enda uurimuses öelnud, et üritustel osalejate suurenev huvi jätkusuutlikkuse vastu on muutunud trendiks, mis sunnib või soosib sündmuste korraldamisel jätkusuutlikke põhimõtteid rakendama. Ürituste korraldajate jaoks on oluline kaaluda mitmeid aspekte, sealhulgas kohalike elanike osalust, hoiakuid ja uskumusi ning sotsiaalset ühtekuuluvust ja koostööd kogukonnaga. Seega saavad korraldajad organiseerida praktilisi töötubasid ja õpitubasid, kus osalejad saavad õppida jäätmete sorteerimist ja kompostimist ning saada praktilisi näpunäiteid jätkusuutlike eluviiside kohta. Samuti võiks võimalusel korraldada ühiseid prügikoristusaktisioone, kus elanikud saavad koos kogukonnaga panustada looduse puhtana hoidmisesse. Hinna tasakaalus hoidmisel võib pöörduda koos kohaliku omavalitsusega ettevõtete esindajate poole, et edendada seadusandlike muudatusi, mis soodustaksid keskkonnasõbralike ja jätkusuutlike toodete kättesaadavust ning nende hinna konkurentsivõimelisena hoidmist turul.

Festivalide edukus sõltub oluliselt nende integreerumisest kohaliku kogukonda ja võimest vastata kohalike elanike vajadustele (Quinn, 2005, lk 19). Analüüsi tulemused näitavad, et kohalikud elanikud soovivad, et festivalide korraldajad rakendaksid erinevaid meetmeid kohalike elanike kaasamiseks ja nende vajadustele vastamiseks. Näiteks soovivad enamik vastanutest, et festivalide korraldajad rakendaks soodustusi või eripakkumisi kohalikele elanikele, mis innustaks inimesi rohkem üritustel osalema. Samuti leiti, et programmides peab võimalusel olema elemente, mis on suunatud nii kohalikele elanikele kui ka turistidele, et festivalid oleksid kogukonnale meeldivamad ja kaasavamad. Lisaks nõustusid enamik vastanutest, et üritustel on tähtis kogukonna platvormide olemasolu, kus kohalikel on võimalik tutvustada oma kultuuri, traditsioone ning oskusi. Seega saavad korraldajad pakkuda ürituse päeval kohalikele elanikele soodustusi piletihinnas või isegi tasuta sissepääsu. Festivalidel on vajalik lisada programmi kontserte või kultuurietendusi, mis peegeldavad kohaliku kogukonna eripära.

Lisaks on olulised säästva transpordi algatused, näiteks jalgrattaparklad või liinibussid, et vähendada autoliiklust (Dodds, 2018). Suur osa vastanutest toetavad ideed, et kohalikele elanikele pakutakse soodustusi ühistranspordi kasutamisel. Lisaks soovivad enamik vastanuist tasuta jalgrattaparkimise ja -laenutamise võimaluse loomisega festivalide toimumispaiga juurde, mis võib olla atraktiivne võimalus transpordivahendina. Korraldajad saavad koostöös omavalitsustega pakkuda laiemat valikut ühistranspordi soodustustest, näiteks eripääsmeid või allahindlusi festivalide külastamisel. Võimalusel investeerida ka jalgrattaparkimise ja -laenutamise teenuste arendamisse festivalide aladel, tagades piisavad ja mugavad võimalused jalgratate parkimiseks ja laenutamiseks koostöös kohalike rattarendi firmadega.

Kestliku festivali arendamisel on oluline mõista ja uurida osalejate motivatsiooni midagi teha ja huvi roheliste teemade vastu (Laing & Frost, 2010, lk 265). Rõhutati kohaliku kogukonna kaasamise olulisust festivalide korraldamisel. See näitab, et korraldajad saavad suurendada festivalide edukust ja vastavust kohalike elanike vajadustele, kaasates neid ideede genereerimisse. Samuti on elanike informeerimine oluline vahend keskkonnamõjude vähendamiseks, uuringus toodi esile, et tuleks selgitada inimestele keskkonnasäästlike valikute olulisust ning näidata tagajärgi, kui keskkonnaküsimustega ei tegeleta tõsiselt. See aitab suurendada teadlikkust ja motiveerib inimesi tegutsema

keskkonna säilitamiseks ja kaitseks. Seega on vajalik korraldajatel kaasata elanikke juba planeerimise etapis, läbi arutelude, kohtumiste või töötubade. Samuti saab välja töötada informatsioonikampaaniad või interaktiivsed näitused, mis selgitavad keskkonnamõjude vähendamise võimalusi, jagavad praktilisi näpunäiteid ning näitavad keskkonnamõjude tagajärgi ja rõhutavad keskkonnateadlikkuse tähtsust.

Alla poolte potentsiaalsetest osalejatest tõid välja, et nende osalus festivalidel väljaspool kõrghooaega sõltub suurel määral sellest, millist mitmekesist programmi ja tegevusi festival pakub ning millised kohalikud atraktsioonid parasjagu avatud on. Üle poolte nõustus, et ilm võib mõjutada nende festivali kogemust väljaspool kõrghooaega. See tähendab, et korraldajatel on oluline arvestada ilmastikuoludega ja vajadusel pakkuda alternatiivseid lahendusi või varjualuseid, et tagada osalejate mugavus ja heaolu. Seega võib sündmustel olla märkimisväärne mõju turismile, kuid see võib eri riikides ja ürituste tüüpide puhul varieeruda ning väljenduda külastajate viibimisasjas ning tarbimisharjumustes (Kwiatkowski, 2016, lk 507). Lähtuvalt järeldustest saavad korraldajad korraldada ekskursioone ja kohtumisi kohalike inimestega, et tutvustada osalejatele piirkonna erilisi paiku ja inimesi. Ürituse alale on soovitatav võimalusel ehitada ilmastikukindlad alad, näiteks panna püsti telk või varjualune, kus saavad toimuda erinevad tegevused isegi ebasoodsate ilmastikuolude korral, et festivali saaks toimuda olenemata ilmast ning pakkuda osalejatele meeldejäädavat kogemust.

Maung (2010) tõi enda uuringus välja, et pooled festivalikülastajatest maksaksid keskkonnasäästlikumate ürituste eest rohkem. Uuringus, aga selgus, et kõrgemat pileti hinda on jätkusuutlike põhimõtete toetamiseks nõus maksma kõrgemat pileti hinda alla poolte vastanutest. Samas eelistab osa vastajaid igal juhul odavamamat pileti hinda. See näitab, et osalejate eelistused võivad olla väga erinevad ja mitmekesised. Suur osa osalejatest ei osanud öelda, milline oleks nende eelistus seoses pileti hinna ja kestlike põhimõtete rakendamisega festivalidel. See tähendab seda, et osalejad võivad olla ebakindlad või segaduses ning vajavad rohkem selgitusi või informatsiooni, et teha teadlikumaid otsuseid. Seega saavad korraldajad pakkuda eraldi hinnastruktuure neile, kes soovivad toetada jätkusuutlikkust ja neile, kes eelistavad odavamamat pileti hinda ilma keskkonnapõhimõtete toetamiseta. Samuti on vajalikud selgitavad kampaaniad, mis

aitaks osalejatel paremini mõista, miks on oluline toetada keskkonnasõbralikke festivale ning kuidas nende osalus saab aidata kaasa kogukonna jätkusuutlikkusele.

Kestlikkuse edendamine festivalidel hõlmab mitmeid olulisi aspekte, sealhulgas jäätmete sorteerimist ja taaskasutamist, säästvate toiduvalikute tutvustamist, keskkonnasõbralike transpordivõimaluste propageerimist ning kogukonna kaasamist festivali programmi. Korraldajad saavad aidata kaasa jätkusuutliku festivali kujundamisele, pakkudes osalejatele praktilisi töötubasid ning näituseid. Lisaks on oluline toetada kohalikke tootjaid ning edendada keskkonnasõbralikke tarbimisharjumusi, et tagada edukas ja kogukonnale meelepärane sündmus.

KOKKUVÕTE

Kestlikult korraldatud festivalid on mitmekesised üritused, mis on suunatud erinevatele sihtrühmadele ning omakorda ühendavad keskkonnasäästlikkuse, kultuuri, hariduse ja meelelahutuse. Jätkusuutlikud sündmused suurendavad kogukonna sidemeid, saavad pakkuda harivaid kogemusi ning edendada kestlikkust ja majanduslikku kasvu kohalikul tasandil. Korraldades festivale nii, et sündmusel saavutatakse ka kestlikus, on oluline jälgida jäätmete vähendamist, teostada keskkonnasäästlikumaid praktikaid, julgustada säästvate transpordivahendite kasutamist ning kohaliku kogukonna kaasamist jätkusuutlike otsuste tegemisse. Töötades koos kogukonnaga saavad festivalide korraldajad innustada inimesi jätkusuutlikumalt tegutsema ning seeläbi aidata kaasa eesmärkide saavutamisele. Need on olulised aspektid, mis tasakaalustavad keskkonda, sotsiaalseid ning majanduslikke hüvesid.

Töö autor uuris kestliku jõefestivali arendamist just seetõttu, et sihtkohal oleks enam võimalik kohalikku kogukonda kaasata ning innustada keskkonnasõbralike tavade rakendamisele. Uurides antud sihtkoha võimalusi, keskendudes kestlikkusele ning kogukonnakesksetele algatustele, on võimalik luua eeskuju teistele sihtkohtadele ning edendada turismipaika parimal võimalikul viisil. Autor kasutas töös kvanitatiivset uurimismeetodit ning andmekogumise meetodina internetipõhist küsitlust, mille sisuosa koosnes jätkusuutlikkuse ja keskkonnateadlikkuse, kogukonna kaasamise ning üritusel osalemise aspektidest. Küsitluses oli 12 küsimust ning andmete kogumiseks kasutati nii avatud kui ka valikvastustega küsimusi. Vastajaid oli kõigist Pärnu linna haldusterritooriumi piirkondadest kokku 102. Keskkonnateemalised võimalused, millele küsimused tuginesid, olid kooskõlas teoreetilises osas käsitletud allikatega ning andmeanalüüsimetodina kasutati kirjeldavat statistilist analüüsi.

Tulemuste analüüsis selgus, et jätkusuutlikkuse ja keskkonnateadlikkuse teemad on olulisel kohal potentsiaalsete osalejate mõttemaailmas. Näiteks suur osa seostab

jätkusuutlikkust säästlikkusega, pidades oluliseks kogukonna kaasamist ning keskkonnasõbralike meetmete rakendamist. Festivalide kontekstis soovitakse näha rohkem jäätmete sorteerimist, kohalike toodete propageerimist ning keskkonnateadlikkuse tõstmist läbi erinevate tegevuste ja haridusprogrammide.

Vastajad arvavad, et soodustuste ja eripakkumiste võimaldamine kohalikele elanikele ning kogukonnakesksete programmide loomine võib suurendada osalejate kaasatust ja rahulolu. Samuti oli respondentide seas oluline, et korraldajad julgustaksid osalejaid kasutama keskkonnasõbralikke transpordivahendeid, näiteks jalgratta laenutamise ja jalgrataset tasuta parkimise võimaluse loomisega festivali toimumispaika. Osalejate arvates, tuleks korraldajatel ka pöörata tähelepanu jätkusuutlikumatele valikutele, mis pakuvad osalejatele võimalust toetada kestlikkust, samal ajal kaaludes hindade mõju osalejate otsustustele. Osalejate seas on selge huvi vastutustundliku tarbimise vastu ning nad on valmis tegema jätkusuutlikumaid valikuid, olgu selleks siis säästvate transpordivahendite kasutamine, keskkonnasõbralike toodete eelistamine või kohaliku toidu propageerimine.

Käesoleva lõputöö eesmärgiks oli esitada Pärnus toimuvate festivalide ja ürituste korraldajatele ettepanekuid, mis omakorda innustavad kohalikku kogukonda tegema jätkusuutlikumaid valikuid. Varasemalt püstitatud eesmärk sai täidetud. Töö autor soovib tänada Pärnu Linnavalitsuse meeskonda toreda praktika eest ning enda juhendajat. Samuti uuringus osalejaid ja uuringut edasi jaganud inimesi.

VIIDATUD ALLIKAD

- Arenguseire Keskus. (2023). Eesti ja Euroopa elanike keskmine keskkonnajalg. *Rohepöörde trendid ja tsenaariumid Eestis*. <https://arenguseire.ee/raportid/eesti-ja-euroopa-elanike-keskmise-keskkonnajalg/>
- Cannas, R. (2012). An Overview of Tourism Seasonality: Key Concepts and Policies. *Journal of Tourism, Culture and Territorial Development*, 40–58. <https://iris.unica.it/bitstream/11584/118575/2/Almatourism.pdf>
- Chakraborty, S. (2016). The Nature of Lepcha Traditional Festival: An Overview. *Journal of the Anthropological Survey of India* 65(1), 39–54. https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/2277436X20160104?casa_token=wTgkUcqvwKcAAAAA:4LsKo_Nx44-pYQWxHBVFF2NN-krWoODhBBLfr_cDFL88a9rhBUsJtnycct7713C6UwbNt6Gzf7khLA
- Chung, J.Y. (2009). Seasonality in tourism: A review. *Review of Tourism Research*, 83–96. https://ertr.tamu.edu/files/2012/09/578_seasonality-in-tourism.pdf
- Chutia, S. (2015). Prospects and Problems of Tourism Industry in Assam. *International Journal of Innovative Research in Science, Engineering and Technology*, 633–638.
- Cibinskiene, A. (2012). Impact Evaluation of Events as Factors of City Tourism Competitiveness. *Competitiveness of Nation in Global Economy*, 1333–1339. <https://doi.org/10.5755/j01.em.17.4.2997>
- Corluka, G. (2018). Tourism seasonality – An overview. *Journal of Business Paradigms*, 21–43.
- Danyi, A. R., & Formadi, K. (2022). Are we there yet? An analysis of visitor attitudes towards sustainability awareness raising initiatives. *Society and Economy*, 102–118. <https://doi.org/10.1556/204.2022.00003>
- Dickson, C., & Arcodia, C. (2010). Environmentally sustainable events: a critical review of the literature. *Global Events Congress IV*, 1–18. <https://www.researchgate.net/profile/Charles-Arcodia->

- 2/publication/265824784_Environmentally_sustainable_events_a_critical_review_of_the_literature/links/54b70c6b0cf2e68eb2800a66/Environmentally-sustainable-events-a-critical-review-of-the-literature.pdf
- Dodds, R. (2018). Strategies and best practices for greening festivals. *Green Events and Green Tourism: An International Guide to Good Practice*.
- Erfurt-Cooper, P. (2009). European Waterways as a Source of Leisure and Recreation. *River Tourism*, 95-116.
- Güneş, E. (2022). Contributions of Local Festivals in the Context of Sustainable Tourism. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 10 (1), 39–51. https://web.archive.org/web/20220621225413id_/https://jotags.org/2022/vol10_issue1_article4.pdf
- Halavath, M. (2021). Bathukamma Floral Festival: A review of culture of Telangana. *UGC Care Group I Listed Journal*, 1–4.
- Klarin, T. (2018). The Concept of Sustainable Development: From its Beginning to the Contemporary Issues. *Zagreb International Review of Economics & Business*, 67–94. <https://doi.org/10.2478/zireb-2018-0005>
- Kliimaministeerium. (2023). *Keskkonnahariduse ja -teadlikkuse tegevuskava 2023-2025*. <https://kliimaministeerium.ee/rohereform-kliima/keskkonnateadlikkus/keskkonnahariduse-ja-teadlikkuse-tegevuskava-2023-2025>
- Kloskowski, D., & Kwiatkowski, G. (2021). Events and Festivals in Times of Uncertainty. *European Research Studies Journal*, 469–487. https://www.researchgate.net/profile/Grzegorz-Kwiatkowski/publication/352652527_Events_and_Festivals_in_Times_of_Uncertainty/links/61960cb807be5f31b7939e81/Events-and-Festivals-in-Times-of-Uncertainty.pdf
- Kwiatkowski, G. (2016). Economic impact of event attendees` spending on a host region: a review of the research. *Event Management*, 501–515. <https://doi.org/10.3727/152599516X14745497664398>
- Lagerspetz, M. (2017). Ühiskonna uurimise meetodid. 1-292.
- Laing, J., & Forst, W. (2010). How green was my festival: Exploring challenges and opportunities associated with staging green events. *International Journal of*

- Hospitality Management*, 29(2), 261–267.
https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0278431909001170?casa_token=gJh_6em5R9gAAAAA:cqVt3nTjpoTBk43cLm1RiWwuohCPz6aB5eWUrV6mDcK9wvMIIUdqNyjiwEx5M0SsC36yncIyDqU#bib2
- MaCorr Research. (n.d.). Sample size calculator. <https://www.macorr.com/sample-size-calculator.htm>
- Mair, J. (2019). Rethinking event sustainability. *A research Agenda for Event Management*, 7–23.
- Mair, J. (2015). Towards a research agenda for environmentally sustainable events. *7th Symposium of Psychology of Tourism, Hospitality*, 1–13.
https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=MmCHC60AAAAJ&cstart=20&pagesize=80&sortby=pubdate&citation_for_view=MmCHC60AAAAJ:4T0pqqG69KYC
- Mair, J. (2014). Greening Events. *Green Growth and Travelism: Concept Policy and Practies for Sustainable Tourism*, 83–96.
- Mair, J., Chien, P. M., Kelly, S. J., & Derrington, S. (2021). Social impacts of mega-events: a systematic narrative review and research agenda. *Journal of Sustainable Tourism*, 1–24. <https://www.drSarahKelly.com.au/wp-content/uploads/2021/02/Mair-et-al-2021.pdf>
- Mair, J., & Smith, A. (2022). Events and sustainability: why making events more sustainable is not enough. *Events and Sustainability*, 1–17.
<https://www.taylorfrancis.com/chapters/oa-edit/10.4324/9781003314295-1/events-sustainability-making-events-sustainable-enough-judith-mair-andrew-smith>
- Majid, I. A., & Koe, W. L. (2012). Sustainable Entrepreneurship (SE): A Revised Model Based on Triple Bottom Line (TBL). *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 293-310. https://www.researchgate.net/profile/Izaidin-Majid/publication/268188411_Sustainable_Entrepreneurship_SE_A_Revised_Model_Based_on_Triple_Bottom_Line_TBL/links/551535b80cf2f7d80a328399/Sustainable-Entrepreneurship-SE-A-Revised-Model-Based-on-Triple-Bottom-Line-TBL.pdf
- Maung, Z. (2010). Is the litter-free music festival just around the corner? *Green living blog, Environment*. <https://www.theguardian.com/environment/green-living-blog/2010/jul/02/glastonbury-litter-reusable-cups-recycled-tents>

- Mensah, J. (2019). Sustainable development: Meaning, history, principles, pillars, and implications for human action: Literature review. *Cogent Social Sciences*, 1–21. <https://doi.org/10.1080/23311886.2019.1653531>
- Mousazadeh, H. (2022). Environmental Social Science and Urban Environment Management: A Review of Pathways Linking Policies and Planning to Citizens Living by the River. *Quaestiones Geographicae*, 127–139. <https://doi.org/10.14746/quageo-2022-0043>
- McCarroll, M., & Hamann, H. (2020). What We Know about Water: A Water Literacy Review. *Water Literacy and Education*, 1–28. <https://doi.org/10.3390/w12102803>
- Peattie, K. (2010). Green Consumption Behavior and Norms. *Review in Advance (35)*, 195–228. <https://doi.org/10.1146/annurev-environ-032609-094328>
- Pirnar, I., & Celebi, D. (2020). Sustainable festival and event tourism management. *Festival and Event Tourism Impacts*, 53–67.
- Presbury, R., & Edwards, D. (2010). Managing Sustainable Festivals, Meetings and Events. *Understanding the Sustainable Development of Tourism*, 163–183.
- Quinn, B. (2005) Arts Festivals and the City. *School of Tourism & Hospitality Management*, 1–42. <https://arrow.tudublin.ie/cgi/viewcontent.cgi?article=1002&context=tfschhmtart>
- Ramely, A., & Rashid, B. (2014). Green motivation among event practitioner: A review of literature. *Proceedings of the Tourism and Hospitality International Conference*, 1–10.
- Seočanac, M. (2023). Events and sustainability: Why and how to organize green events? *Economics of sustainable development*, 39–48. <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/2560-421X/2023/2560-421X2301039S.pdf>
- Thadaniti, S. (2014). Learning the Greatness of Mother Nature Festival Tourism: A Case of Loy Krathong Water Festival in Thailand. *4th International Conference on Tourism Research*, 1–6. <https://doi.org/10.1051/shsconf/20141201050>
- Tuijl, E. V., & Berg, L. V. D. (2016). Annual City Festivals as Tools for Sustainable Competitiveness: The World Port Days Rotterdam. *Urban Economy*, 1–13. <https://www.mdpi.com/2227-7099/4/2/11>
- Visit Pärnu. (2021). Pärnu turismistrateegia aastani 2025. https://parnu.ee/failid/arengukavad/P2rnu_turismistrateegia2025.pdf

- Visit Pärnu. (2022). Visit Pärnu kui jätkusuutlik, turvaline ja külalislahke sihtkoht. <https://visitparnu.com/visit-parnu-kui-jatkusuutlik-turvaline-ja-kulalislahke-sihtkoht/>
- Vorwerk, R., & Nilsson, D. (2023). What role does Entertainment-Education play in the adoption and maintenance of sustainable behaviours: a case study of reusable coffee cups in millennials. *Communication Research and Practies*, 1–21. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/22041451.2023.2250541>
- Wasudawan, K., & Ab-Rahim, R. (2019). The Impact of the Rural Environment and Environmental Conservation on Poverty Alleviation: Effect of Tourism Resources. *Jurnal Pengurusan* 56, 155–167. https://www.ukm.my/jurnalpengurusan/wp-content/uploads/2022/10/jp_56-14.pdf
- Õunapuu, L. (2014). Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustest. 1–212.
- Yabancı, O. (2023). Managing seasonality in tourism. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)* 50, 353–369. <http://dx.doi.org/10.32003/igge.1299610>

Lisa 1. Ankeetküsitluse küsimused

Hea Pärnu elanik!

Olen Ethel Telling, Tartu Ülikooli Pärnu kolledži turismi- ja hotelliettevõtluse tudeng ning viin koostöös Pärnu Linnavalitsusega läbi Pärnu linna elanike seas uuringut, kus soovime teada Sinu mõtteid, kuidas üritused ja festivalid saaksid edendada kogukonna teadmisi kestlikkusest ning innustada keskkonnasõbralikele tavadele. Sinu panus on äärmiselt oluline, sest see aitab laiendada teadmisi nii olemasolevate festivalide arendamiseks kui ka uute algatuste elluviimiseks jätkusuutlikult, võttes arvesse kohalike elanike hoiakuid.

Küsimustiku täitmine võtab umbes 10–15 minutit. Küsitlus on anonüümne ja vastuseid kasutatakse üldistatud kujul uuringu tulemustes. Küsimuste korral kirjuta: ethel.telling@gmail.com

Vastaja andmed

1. Sinu sugu

- Naine
- Mees
- Muu

2. Sinu vanus

- 18–25a
- 26–40a
- 41–55a
- Üle 55a

3. Millises Pärnu linna piirkonnas Sa elad?

- Audru osavald
- Eeslinn (rannarajoon ja piirkond Kesklinna ja Mai vahel)

Lisa 1 järg

- Kesklinn
- Mai
- Paikuse osavald
- Papiniidu
- Raeküla
- Rääma
- Tammiste
- Tõstamaa osavald
- Vana-Pärnu
- Ülejõe
- Muu

Jätkusuutlikkus ja keskkonnateadlikkus

Küsimuste koostamisel kasutatud allikad: Pirnar & Celebi, 2020; Laing & Frost, 2010; Danyi & Formadi, 2022.

4. Mida tähendab Sinu jaoks jätkusuutlikkus/kestlikkus?

.....

5. Millisel määral toetaksid järgnevad festivalil pakutavad tegevused jätkusuutlikkust ja keskkonnasõbralikkust üldiselt?

	nõus	pigem nõus	nii ja naa	pigem ei ole nõus	pole üldse nõus	ei oska öelda
Jäätmete sorteerimine ja taaskasutus						
Taastuenergia kasutamine festivali korraldamisel						
Kohaliku toidu toetamine						
Kohaliku käsitöö toetamine						
Harivate tegevuste korraldamine						
Kohalike elanike kaasamine festivali korraldusse						

Lisa 1 järg

6. Milliseid tegevusi võiks keskkonnateemalised festivalid korraldada, et suurendada keskkonnateadlikkust ja edendada säästvat käitumist?

	nõus	pigem nõus	nii ja naa	pigem ei ole nõus	pole üldse nõus	ei oska öelda
Keskkonnahariduslikud töötoad ja loengud						
Prügikoristusüritused kogukonnaga						
Näiteid taaskasutuse ja kompostimise kohta						
Taaskasutatud materjalidest käsitöö- või kunstitegevused						
Interaktiivsed näitused, kus saab õppida kohaliku ökosüsteemi ja selle olulisust						
Säästvate toiduvalikute tutvustamine ja maitsmine						
Osalejate kaasamine jätkusuutlikkusse läbi tagasisideküsitluse						

Kohalike elanike kaasamine

Küsimuste koostamisel kasutatud allikad: Quinn, 2005; Dodds, 2018; Laing & Frost, 2010.

7. Millised võiksid olla viisid, kuidas kohalikku kogukonda tõhusamalt kaasata ja nende vajadustele paremini vastata?

	nõus	pigem nõus	nii ja naa	pigem ei ole nõus	pole üldse nõus	ei oska öelda
Programmis on elemente, mis on suunatud nii turistidele kui ka kohalikele						
Korraldajad võiksid teha kohalikega kohtumisi ja arutelusid, et tagada nende vajadused						
Lua festivalil platvormid, kus kogukond saab oma kultuuri, traditsioone ja oskusi tutvustada						
Kohalikele elanikele soodustused või eripakkumised, et innustada neid üritusel osalema						

Lisa 1 järg

8. Millised väited käivad Sinu kohta? Festivalide kestlikumaks muutmiseks olen...

	nõus	pigem nõus	nii ja naa	pigem ei ole nõus	pole üldse nõus	ei oska öelda
vabatahtlikuna või korraldajana aidanud festivali rohelisemaks muuta						
sorteerinud jäätmeid või tegelenud taaskasutamisega						
asutanud säästvaid transpordivahendeid						
eelistanud keskkonnasõbralikke tooteid						
teinud korraldajatele ettepanekuid jätkusuutlikkuse parendamiseks						
julgustanud teisi inimesi jätkusuutlikke valikuid tegema						

9. Milliseid meetmeid tuleks kasutada, et julgustada osalejaid kasutama keskkonnasõbralikke transpordivahendeid?

	nõus	pigem nõus	pigem ei ole nõus	pole üldse nõus	ei oska öelda
Pakkuda tasuta jalgrattaparkimist ja -laenutust					
Pakkuda soodustusi ühistranspordi kasutamisel					
Tagada piisav elektriautode laadimispunktide olemasolu					
Festivalipäase peaks sisaldama ühistranspordi kasutamist					
Eribussiliinid festivali paika ja tagasi					

10. Mida saaksid festivalikorraldajad Pärnus teha keskkonnamõju vähendamiseks, kestlikkuse toetamiseks ning kohaliku kogukonna paremaks kaasamiseks?

.....

Lisa 1 järg

Üritusel osalemine

Küsimuste koostamisel kasutatud allikad: Kwiatkowski, 2016; Maung, 2010.

11. Kuidas mõjutab Sinu festivalidel osalemist see, kui festival toimub väljaspool kõrghooaega (sügis, talv, kevad)?

	nõus	pigem nõus	nii ja naa	pigem ei ole nõus	pole üldse nõus	ei oska öelda
See sõltub rohkem festivali programmist ja sellest, kas muud kohalikud tegevused on saadaval						
Eelistan külastada festivale ikka pigem suvel, kui on rohkem tegevust ja inimesi						
Väljaspool hooaega võib ilm olla ebasoodne ning festival vähem atraktiivne						
Madalhooajal on vähem rahvamassi ja see võib pakkuda unikaalsemaid/paremaid kogemusi						

12. Kuidas oleks Sinu festivali külastamise otsus mõjutatud sellest, kui festivalil kestlike põhimõtteid rakendades oleks ka piletihind seetõttu kallim?

- Ma oleksin nõus maksma kõrgemat pileti hinda, et toetada jätkusuutlikke põhimõtteid
- Eelistan odavamalt pileti hinda, isegi kui see tähendab, et festival ei ole jätkusuutlik
- Ma ei ole nõus maksma kõrgemat hinda
- Ei oska öelda / sõltub olukorrast

Suur tänu, et leidsid aega ankeedi täitmiseks!

Lisa 2. Ettepanekud Pärnu Linnavalitsusele

VALDKOND	ETTEPANEK
Jätkusuutlikkus ja keskkonnateadlikkus	<p>Investeerida selgitavate märgistuste paigaldamisesse, mis aitavad eristada, kuhu visata prügi, taaskasutatavad materjalid ja biolagunevad jäätmed.</p> <p>Teha töötoad või juhendid, kus selgitatakse prügi sorteerimise ning taaskasutamise protsessi.</p>
Kohalike elanike kaasamine	<p>Teha koostööd kohalike tootjatega, et osalejatel oleks võimalik tutvuda kohalike toodete ning kultuuriga, et toetada jätkusuutlikumaid tarbimisharjumusi.</p> <p>Teha prügikoristusüritusi, kus kogukonnad saavad panustada looduse puhtana hoidmisesse. Lisada programmi kontserte või kultuurietendusi, mis peegeldavad kohaliku kogukonna eripära.</p> <p>Teha koostööd kohalike rattarendi firmadega, et tagada piisavad ja mugavad võimalused jalgrataste parkimiseks ning laenutamiseks.</p> <p>Kaasata elanikke juba festivali planeerimise etapis, läbi arutelude, kohtumiste või töötubade.</p>

Lisa 2 järg

VALDKOND	ETTEPANEK
Üritusel osalemine	<p>Teha soodustusi või eripakkumisi kohalikele, et innustada neid rohkem üritustel osalema.</p> <p>Võimalusel ehitada ilmastikukindlad alad, näiteks panna püsti telk või varjualune, kus saavad toimuda erinevad tegevused isegi ebasoodsate ilmastikuolude korral</p> <p>Teha ekskursioone ja kohtumisi kohalike inimestega, et tutvustada osalejatele piirkonna erilisi paiku ja inimesi.</p> <p>Teha eraldi hinnastruktuure neile, kes soovivad toetada jätkusuutlikkust ja neile, kes eelistavad odavamat pileti hinda ilma keskkonnapõhimõtete toetamiseta.</p>

SUMMARY

DEVELOPING SUSTAINABLE RIVER FESTIVAL DURING OFF-PEAK SEASONS: THE EXAMPLE OF PÄRNU CITY

Ethel Telling

Sustainably organized festivals are diverse events that target various audiences and combine environmental sustainability, culture, education, and entertainment. These events enhance community bonds, provide educational experiences, and promote sustainability and local economic growth. Ensuring sustainability in event organization involves waste reduction, implementing environmentally friendly practices, promoting sustainable transportation, and involving the local community in sustainable decision-making. Working with the community, festival organizers can inspire people to act more sustainably, thus contributing to the achievement of sustainability goals. These are important aspects that balance environmental, social, and economic benefits.

The author investigated the development of a sustainable river festival precisely because it offers the opportunity to engage the local community and encourage the adoption of environmentally friendly practices. By focusing on sustainability and community-centered initiatives, it is possible to set an example for other destinations and promote the tourism site in the best possible way. The study used a quantitative research method, collecting data through an online survey consisting of questions related to sustainability and environmental awareness, community involvement, and event participation. The questionnaire included 12 questions with both open-ended and multiple-choice questions. Respondents were from all administrative areas of the Pärnu city territory, totaling 102. The environmental opportunities addressed in the questions were in line with the theoretical sources discussed in the theoretical part, and descriptive statistical analysis was used as the data analysis method.

The analysis revealed that sustainability and environmental awareness are significant factors in the minds of potential participants. For example, many associate sustainability with thriftiness and consider community involvement and the implementation of environmentally friendly measures important. In the context of festivals, respondents want to see more waste sorting, promotion of local products, and raising environmental awareness through various activities and educational programs. Respondents believe that providing incentives and special offers to local residents and creating community-centered programs can increase participant engagement and satisfaction. Additionally, respondents highlighted the importance of organizers encouraging attendees to use environmentally friendly transportation, such as creating free bicycle parking and rental opportunities at festival venues. Participants believe that organizers should also focus on offering more sustainable choices that give attendees the opportunity to support sustainability while considering the impact of prices on participants' decisions. There is a clear interest among participants in responsible consumption, and they are willing to make more sustainable choices, whether it's using sustainable transportation or preferring environmentally friendly products.

The aim of this thesis was to present more environmentally friendly proposals to the organizers of festivals and events in Pärnu, which in turn inspire the local community to make more sustainable choices. The previously set goal has been achieved.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, *Ethel Telling*,

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose *Kestliku jõefestivali arendamine madalhooajal Pärnu linna näitel*, mille juhendaja on *Marit Piirman*, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Ethel Telling

14.05.2024